

DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN 2012

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Monitoring en Studie

Auteurs(s): Vincent Samborski (AMS), Luc Van Bellegem (VLAM)

Datum: 04/04/2013

COLOFON

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Monitoring en Studie

Verantwoordelijke uitgever

Jules Van Liefferinge, secretaris-generaal van het Departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2013/3241/100

Druk

Vlaamse overheid

Voor bijkomende exemplaren neemt u contact op met

Afdeling Monitoring en Studie

Koning Albert II-laan 35 bus 40

1030 Brussel

Tel.02 552 78 20 | Fax 02 552 78 71 | ams@lv.vlaanderen.be

Een digitale versie vindt u terug op

www.vlaanderen.be/landbouw/studies

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Samborski V. & Van Bellegem L. (2013) *De biologische landbouw in 2012*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hierbij graag helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

INHOUD

VOORWOORD.....	1
SAMENVATTING	2
INLEIDING.....	4
1. DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN EUROPA IN 2011.....	5
1 STAND VAN ZAKEN IN DE EU-27	5
2 NEDERLAND.....	6
3 FRANKRIJK	7
4 VERENIGD KONINKRIJK.....	8
5 DUITSLAND	9
2. DE BIOLOGISCHE PRODUCTIE VAN VLAANDEREN 2012.....	10
1 EVOLUTIE 2008-2012.....	10
2 KERNCIJFERS PRODUCENTEN.....	11
3 KERNCIJFERS ANDERE MARKTDEELNEMERS.....	12
4 KERNCIJFERS AREALEN	12
5 DIERLIJKE PRODUCTIE	14
6 EVOLUTIE VAN DE PRIJZEN.....	15
6.1 Melk.....	15
6.2 Evolutie van de prijs voor biologische groenten en fruit	16
3. OVERHEIDSUITGAVEN VOOR DE BIOLOGISCHE LANDBOUWSECTOR 2012	20
1 SAMENVATTING.....	20
2 HECTARESTEUN.....	21
3 RECHTSTREEKSE STEUN.....	22
4 ONDERZOEK	23
4. CONTROLES.....	24
5. CONSUMPTIE EN DISTRIBUTIE VAN BIOLOGISCHE PRODUCTEN IN 2012	25
1 MARKTOMVANG.....	25
2 CONSUMENTENPROFIEL	27
3 DISTRIBUTIEKANALEN	30
4 CONSUMENTENPRIJS	31
5 KORTEKETENVERKOOP VAN BIOPRODUCTEN	32
BIJLAGE 1: BIOLOGISCHE AREALEN PER TEELT IN 2012	33
FIGUREN	35
TABELLEN.....	35
BRONNEN	36

VOORWOORD

De publicatie kwam tot stand met medewerking van Marcel De Jong (ADLO), Vanessa Deraedt (ADLO), Sofie Hoste (Boerenbond – Bio Zoekt Boer), Lieve De Cock (ILVO), Paul Verbeke (BioForum Vlaanderen) en Jonathan Platteau (AMS).

Eveneens onze oprechte dank aan de biologische landbouwers die deelnamen aan de enquête rond de rechtstreekse verkoop van bioproducten van november 2012.

SAMENVATTING

Het areaal bio in de EU-27 groeide verder in 2011 en bereikte 9,8 miljoen hectare, een groei van bijna 6%. De jaarlijkse groei vertraagt wel: in 2008 bedroeg die nog 13% en in 2010 was dat 8%. Het aandeel biologische grond in de totale landbouwooppervlakte van de EU-27 bedraagt 5,6%. Het aandeel bio blijft het hoogst in Oostenrijk met 17%. België haalt een aandeel van 4% en Vlaanderen 0,8%.

Bio groeit verder in Vlaanderen maar de sector blijft klein in omvang, als men bedenkt dat 89% van de Belgische gezinnen (=ca 4 miljoen) wel eens een bio-product kochten in 2012. In de periode 2008-2012 is het areaal met 41% toegenomen, en ook het aantal producenten, bereiders en verdelers nam met 30% toe. Het marktaandeel van biologische versproducten steeg in dezelfde periode van 1,3% naar 1,9%.

Eind 2012 stonden 299 producenten onder controle, waarvan 24 nieuwkomers. Er waren 7 stopzettingen. Van de nieuwkomers gingen 16 onder hen vooraf bij Bio Zoekt Boer om advies. Sinds 2009 stapten al 435 landbouwers naar Bio Zoekt Boer voor een persoonlijk advies. 119 biolandbouwers of 40% hebben dieren op hun bedrijf. Naast de producenten zijn er ook 601 andere marktdeelnemers geregistreerd: 238 bereiders, 95 verdelers, 24 importeurs, 51 verkooppunten en 193 bedrijven die meerdere van voornoemde activiteiten beoefenen. 15% van de biologische landbouwers verwerken zelf primaire producten.

In 2012 bedroeg het Vlaams biologisch areaal 4.939 hectare, waarvan 1.316 hectare in omschakeling. Hoewel het totale areaal met 8% is gegroeid ten opzichte van 2011 is het areaal in omschakeling met 19% gedaald. 75% van het areaal wordt ingenomen door grasland, gronden onder natuurbeheer, bodembedekkers, industriële gewassen en voedergewassen. 57% van de bio-bedrijven hebben 10 hectare of minder aan biologische percelen, goed voor amper 12% van het totale bio-areaal. 25 bedrijven of 8% van de bio-bedrijven beschikken over een oppervlakte van meer dan 50 hectare en hebben bijna de helft van het volledige bio-areaal in handen. In vergelijking met vorig jaar is er 376 hectare bio-areaal bijgekomen, waarvan 308 hectare door de nieuwkomers bewerkt wordt.

De biologische veestapel is er met 3,5% op achteruitgegaan, met dalingen in het aantal schapen en paarden. Dat kan te wijten zijn aan een kleiner aantal aanwezige dieren op het moment van controle in vergelijking met het jaar ervoor. Of het om een trend gaat, kan pas in komende jaren bevestigd worden.

De overheid gaf 3,68 miljoen euro uit ten voordele van de biologische sector in 2012. 38% daarvan komt rechtstreeks bij de landbouwer terecht in de vorm van hectaresteun, bijdrage in de controlekosten, investeringssteun en de financiering van Bio Zoekt Boer. 24% ging naar keten- en marktontwikkeling, waar extra middelen werden toegekend aan maatregelen die gericht zijn op ketenontwikkeling. Nog eens 25% ging naar onderzoek en kennisuitwisseling. Dat omvat een reeks onderzoeksprojecten en de subsidiëring van de praktijkcentra CCBT en Inagro, maar ook de werking van het biobedrijfsnetwerk en demonstratieprojecten. De laatste 13% werd besteed aan communicatie en draagvlakverbreding, waar de EU-gecofinancierde campagne "de Renaissance van de Echte Smaak" de grootste uitgavenpost is. Voor campagnejaar 2011 werd 1.003.000 euro hectaresteun uitbetaald voor 3.412 hectare areaal. Dat is 11% meer dan in het vorige campagnejaar. In 2011 kregen 115 biologische landbouwers voor 975.342 euro aan toeslagrechten (gewone+speciale) in het kader van de directe inkomensondersteuning.

De biologische sector wordt in Vlaanderen sterk gecontroleerd: er werden in 2012 niet minder dan 630 steekproefcontroles uitgevoerd, wat betekent dat ongeveer 70% van alle gecertificeerde bedrijven (producenten en alle andere marktdeelnemers) aan controle werd onderworpen.

De totale bestedingen van biologische producten in België, opgemeten door GfK Panelservices Benelux in opdracht van VLAM, bedroegen in 2012 417 miljoen euro. Bijna 89% van de Belgische gezinnen kocht vorig jaar wel eens een bioproduct. 18% van de gezinnen zijn frequente biokopers die 78% van alle biobestedingen voor hun rekening nemen. Voor de totale biomarkt (voeding, drogisterijartikelen, cosmetica en non-food) bedroeg het marktaandeel in 2012 1,5% (bio-versproducten: 1,9%). Het grootste marktaandeel hebben de

biologische vleesvervangers. Een kwart van de gekochte vleesvervangers is biologisch. Het kleinste marktaandeel hebben de biovleeswaren met 0,7%.

De groei van de bestedingen van verse bioproducten zette zich, na een iets minder jaar, in 2012 verder door en bedroeg 7%. De stijging was groter in Vlaanderen (+12%) dan in de rest van België.

De alleenstaanden ouder dan 40 jaar hebben het hoogste aandeel bio maar dat aandeel daalde vorig jaar weer tot net onder de 3%. De groeiers binnen de biomarkt zijn de tweeverdieners en de welgestelde gepensioneerden. De jonge alleenstaanden (jonger dan 40jaar) hadden tot 2009 het hoogste bio-aandeel maar zijn de laatste jaren teruggevallen.

Biologische versproducten waren in 2012 gemiddeld een derde duurder dan gangbare producten en dit prijsverschil blijft stabiel over de jaren heen. Het grootste verschil is er bij braadkip, eieren en aardappelen. Het kleinste prijsverschil is er bij bio-groenteburgers. De klassieke supermarkt (Dis 1) is het grootste kanaal met bijna 45% van de markt maar moet terrein prijsgeven aan de nummer twee: de 'specialzaak, natuurvoedingswinkel en overige' met 31,5% marktaandeel. De buurtsupermarkt staat op de derde plaats met 11,5%.

INLEIDING

Dit jaarrapport heeft als doel een kwantitatief beeld te geven van de biologische landbouw in Vlaanderen en de trends en evoluties binnen de biologische sector weer te geven. Het rapport situeert de Vlaamse landbouw in de Europese context, geeft een structureel beeld aan de hand van cijfers en geeft aan hoeveel specifieke steun de sector jaarlijks ontvangt. Het rapport wordt aangevuld met resultaten van het GfK-consumentenpanel, die door de VLAM aangereikt worden. Daaruit blijkt hoeveel de consument uitgeeft aan biologische producten, via welke distributiekanaalen de producten aangekocht worden en naar welke producten er vraag is. Gedetailleerde tabellen kunt u terugvinden op onze website op volgend adres:

www.vlaanderen.be/landbouw/cijfers

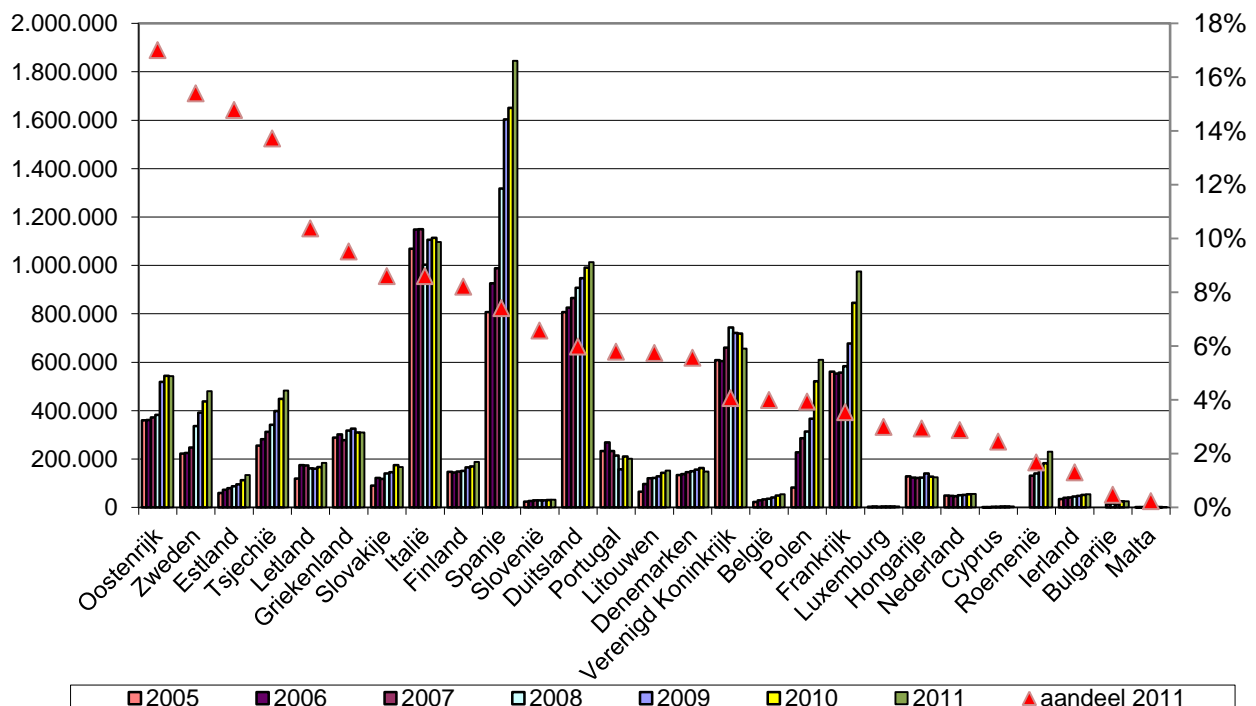
1. DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN EUROPA IN 2011

1 STAND VAN ZAKEN IN DE EU-27

In 2011 bedroeg het Europese biologische areaal 9,8 miljoen hectare, een toename met 6% ten opzichte van 2010. De groei vertraagt in de loop der jaren: in 2008 vertoonde het areaal nog een groei van 13% en in 2010 was dat 8%. Inmiddels is de kaap van 10 miljoen hectare reeds overschreden. Er is een merkbaar verschil tussen de oudere EU-landen, de nieuwe EU-lidstaten en de Zuid-Europese landen. In Oost-Europa zijn er nog steeds grote areaaltoenames te zien van jaar op jaar, de nieuwe EU-landen schakelen nog volop om. Roemenië heeft 25% meer bio-areaal dan in 2010, gevolgd door Estland (+19%) en Polen (+17%). Het Verenigd Koninkrijk en Denemarken kenden daarentegen elk een daling van het areaal met -9%. In Duitsland lijkt het areaal zich te stabiliseren (+2%). België kon zich in dezelfde periode met een groei van +12% tot de betere leerlingen van de EU rekenen.

Het Europese aandeel bio voor de 27 lidstaten lag in 2011 op 5,62% van de totale oppervlakte cultuurgrond (5,31% in 2010). In de EU zijn er heel wat verschillen. De koploper is nog steeds Oostenrijk: 17% van het totale landbouwareaal is er biologisch. Daarna volgen Zweden (15%), Estland (15%) en Tsjechië (14%). Achteraan in de lijst, met minder dan 2% vinden we Ierland (1,3%), Bulgarije (0,5%) en Malta (0,2%) (figuur 1). Het aandeel bio in de totale Vlaamse landbouwoppervlakte bedraagt 0,8%.

Figuur 1: biologisch areaal (in omschakeling+biologisch) in de EU-27, in hectare (linker-as) en in procentueel aandeel biologisch areaal in totaal landbouwareaal (rechter-as), 2005-2011

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Eurostat en FiBL

Het areaal biologische landbouw blijft nog toenemen in de EU, maar het areaal in omschakeling stabiliseert op 2 miljoen hectare (op basis van beschikbare Eurostat-data voor 20 landen). Het aandeel areaal in omschakeling tegenover het totaal bio-areaal van een land geeft een indicatie over de toekomstige groei van de sector in die landen. Landen met meer dan 20% areaal in omschakeling hebben nog steeds groeipotentieel. Lidstaten met minder dan 10% zullen volgende jaren minder sterk groeien. Roemenië en Bulgarije hebben aandelen van 58% en 64% areaal in omschakeling: er wordt dus nog een aanzienlijke groei verwacht in deze landen. Ook in Polen, Litouwen en Spanje, met meer dan 30% aandeel, lijkt de groei nog niet voorbij. Vlaanderen vertoont momenteel nog steeds potentieel om verder te groeien met een aandeel van 30% areaal in omschakeling in 2011 (België 28%). Landen waar het aandeel onder de 10% ligt, zijn het Verenigd Koninkrijk (5%), Denemarken (7%) en Nederland (7,5%).

2 NEDERLAND

In Nederland is er een stabilisatie van de groei. Tussen het einde van de jaren negentig en 2004 groeide de Nederlandse biosector het sterkst. In de periode 2004-2009 is de areaaltoename gering. Pas vanaf 2010 komt de groei weer op gang. In 2011 nam het areaal met 2,3% toe tot 55.182 hectare of 3% van het totale landbouwareaal. De besteding aan biologische voeding nam in 2011 met 17% toe en bedroeg 881 miljoen euro (tabel 1). Ter vergelijking: de totale voedselbesteding in Nederland steeg met 2,8%. De verkoop heeft vooral betrekking op versproducten. Aardappelen, groenten en fruit vertegenwoordigen 20% van de totale consumentenbestedingen, gevolgd door zuivelproducten exclusief kaas en boter (19%) en de groep "vleeswaren en vleesvervangers" (14%). Het marktaandeel biologisch voedsel bedroeg hiermee 2,7% (3,1% voor de versproducten). De bestedingen voor fruit stegen met 35% en voor melk met 30%.

Biolandbouw is in Nederland de weg van de verzelfstandiging op gegaan. De overheid steunt enkel nog het onderzoek met een jaarlijkse bijdrage van 5 miljoen euro (januari 2013) en erkent hiermee de voorlopersrol van bio als duurzame productiemethode (Wageningen UR). De sector beweegt vanaf mei 2011 op eigen kracht verder en wordt vertegenwoordigd door Bionext, de ketenorganisatie die de belangen van de sector in zijn geheel behartigt, van producent tot en met consument. Daarnaast is het een kerntaak van de organisatie om de sector op weg te helpen naar verduurzaming en om de dialoog binnen de keten en tussen producent en onderzoeker te bevorderen (dit heet een "participatief ontwikkelingsproces" met bemiddeling van Bioconnect). Het is hierbij de bedoeling dat de bedrijven hun onderzoeksnoden aanbrenge en als voorstellen formuleren. Ze dragen dus actief en rechtstreeks bij aan innovaties en aan het realiseren van de beoogde doelstellingen.

Tot slot is Bionext ook de gesprekspartner van de overheid. Hiermee is de biosector haast volledig losgekoppeld van overheidsfinanciering: geen hectaresteu meer, geen werkingssubsidie meer. Bionext leeft van de opbrengsten van promotiecampagnes, van externe projectfinanciering en giften. Nederland werkt met een budget van 1,6 miljoen euro.

Tabel 1: omzet bio per productcategorie, Nederland, 2010-2011

Productcategorie	Omzet 2010 (miljoen euro)	Omzet 2011 (miljoen euro)	Evolutie 2010-2011
aardappelen	29,3	28,7	-1,8%
groenten	96,3	102,9	+17,5%
fruit	30,8	35,7	+34,5%
conserven en diepvriesproducten	8,4	10,8	+9,5%
vlees en vleeswaren	97,3	113,5	+16,6%
<i>waarvan varkensvlees</i>	13,5	14,9	+10,4%
<i>rundvlees</i>	40,6	47,3	+16,5%
<i>pluimveevlees</i>	15,7	16,8	+7%
<i>vleeswaren</i>	23,9	30,4	+27,2%
<i>overig vlees</i>	3,6	4,1	+13,9%
zuivelproducten	160,7	201,4	+25,3%
eieren	24,4	31,9	+30,7%
brood en ontbijtgranen	72,6	80,9	+11,4%
biologische vleesvervangers	13,3	13,7	+3%
overige voeding	218,9	261,4	+19,4%
TOTAAL	756	880,9	+17,4%

Bron: LEI, onderdeel van Wageningen UR

3 FRANKRIJK

De forse groei van de Franse biolandbouw bleef zich ook in 2011 voortzetten. Het areaal nam met 15% toe tot 975.141 hectare waarvan 275.841 hectare in omschakeling. Het aantal bedrijven lag eind 2011 op 23.135 (+12%). Ook de andere schakels in de keten volgden de groei: het aantal bereiders, verdelers en importeurs kende een stijging van 16%. Intussen zijn 4,5% van alle landbouwbedrijven en 3,6% van het totale landbouwareaal biologisch. Dat is nog steeds beneden de vooropgestelde doelstelling van 6% eind 2012, dat in het "Horizon 2012" plan werd vermeld en eind 2012 ten einde liep.

Bioproducten zorgen voor een omzetcijfer van net geen 4 miljard euro. Dat is een aandeel van 2,3% in de totale Franse voedingsmarkt. 3,75 miljard euro daarvan is bestemd voor thuisverbruik. De omzetzijging doet zich voor in alle distributiekanaalen en voor alle productcategorieën. Thuisverkoop vertegenwoordigt ongeveer 11% van de totale omzet maar supermarkten blijven met 49% het verkoopkanaal bij uitstek. De groei van de markt neemt jaarlijks met ongeveer 10% toe. 89% van de consumenten koopt minstens één keer biologische groenten en fruit per jaar. Daarna volgen de zuivelproducten (72%) en eieren (66%). Ook wijn is een belangrijk product in het gamma (10% van de totale bio-omzet). De prijzen bleven in 2011 op eenzelfde niveau als in 2010. Een op de vier boeren verwerkt zelf producten op het bedrijf.

Frankrijk blijft een van de succesverhalen binnen de EU. De groei van de sector loopt duidelijk parallel met het strategisch plan en de toekenning van overheidssteun. Europa betaalde in 2011 voor Frankrijk 84 miljoen euro aan omschakelings- en hectaresteen. Ook het belastingkrediet voor biobedrijven, vooral bestemd om kleine bedrijven die weinig Europese premies ontvangen leefbaar te houden, blijkt een zinvolle maatregel. Deze maatregel werd in 2006 in het leven geroepen tegen een bedrag van 2.000 euro per bedrijf met een maximum van 4.000 euro per bedrijf. De verlenging van de maatregel werd in 2011 heronderhandeld onder druk van de belangengroeperingen en er werd voor de jaren 2012 en 2013 opnieuw budget uitgetrokken. Een bedrijf komt in aanmerking als ten minste 40% van de omzet gehaald wordt uit de verkoop van biologische producten. Tot slot is er een structuurfonds om de keten te ondersteunen (3 miljoen euro per jaar)

4 VERENIGD KONINKRIJK

83% van de consumenten kocht minstens één keer een biologisch product in 2011. 71% van de bestedingen gebeurde voornamelijk door de meer gegoede inkomensklassen, de overige 29% voor de lagere inkomenscategorieën (arbeiders, studenten, gepensioneerden). Toch is er weinig reden tot juichen: de verkopen gingen met 3,7% achteruit tot 1,67 miljard GBP. Ter vergelijking: dat is 30% minder dan in de jaren 2007 en 2008, toen de bestedingen nog een niveau haalden van 2,2 miljard GBP. De verkoop in supermarkten ging in 2011 met 5% achteruit, maar de verkoop via kleinere kanalen zoals abonnementen en thuislevering nam wel toe met +7,2% (tabel 2). Zuivel (528 miljoen GBP), verse groenten en vers fruit (272 miljoen GBP) zijn samen goed voor 48% van de totale bestedingen.

Tabel 2: omzetten per distributiekanaal in het Verenigd Koninkrijk, miljoen pond, 2010-2011

Distributiekanaal	Omzet	Aandeel in totale verkoop bioproducten 2011	Evolutie 2011 t.o.v. 2010
supermarkten 2011 (*)	1.190	71,4%	-5%
supermarkten 2010	1.252		
abonnementen, thuislevering, postorder 2011	167	10%	+7,2%
abonnementen, thuislevering, postorder 2010	155,8		
hoeveverkoop 2011	30,45	1,8%	-3,5%
hoeveverkoop 2010	31,55		
boerenmarkten 2011	17,64	1,1%	-1%
boerenmarkten 2010	17,82		
catering 2011	15,70	0,9%	+2,4%
catering 2010	15,33		
kleinhandel 2011	246,6	14,8%	-3,7%
kleinhandel 2010	259,3		
totaal 2011	1.667	100%	-3,7%
totaal 2010	1.731		

* inclusief gespecialiseerde winkels

Bron: Organic Market Report

Volgens de recentste cijfers van DEFRA kromp het bio-areaal in het Verenigd Koninkrijk (Engeland, Wales, Schotland en Noord-Ierland) met 9% tot 655.987 hectare. Dat is 4% van het totaal landbouwareaal. Zowel het aantal boeren als het aantal bereiders ging erop achteruit. In 2011 was er een verdere terugval van het areaal in omschakeling naar 36.914 hectare. De verliezen zijn voor rekening van groenten en aardappelen (-13%), granen (-8%) en grasland (-7%). De daling in het Verenigd Koninkrijk is volgens de Soil Association het gevolg van een gebrek aan daadkracht vanwege de overheden en de dalende koopkracht bij de consument. De organisatie stelt verder dat verbetering afhangt van stijgend consumentenvertrouwen en een stabielere situatie in Europa. De supermarkten, die hun aanbod aan bioproducten terugschroeven door de negatieve berichten in de sector, krijgen het verwijt van defaitisme.

5 DUITSLAND

Duitsland is ongetwijfeld het voorbeeld van een goed groeiende biologische sector. Ook in 2011 legden ze mooie cijfers voor (tabel 3). Zowel het aantal bedrijven als het biologisch areaal verdubbelde bijna in tien jaar tijd. Inmiddels produceren 23.003 of 7,5% van de Duitse landbouwbedrijven biologisch. Wat het areaal betreft overschreed de oppervlakte voor het eerst een miljoen hectare (6,1% van de totale Duitse landbouwoppervlakte), 2,3% meer dan in 2010 en of 1.013.540 hectare. Het aantal bedrijven nam met bijna 5% toe. De sector is helemaal anders gestructureerd dan in België: de producenten sluiten zich aan bij een van de talrijke federaties (Bioland, Demeter, Naturland, Biokreis etc.) met daarboven een nationale koepelorganisatie, BÖLW (Bund Ökologischer Lebensmittelwirtschaft). Een biologische landbouwer kan pas premies krijgen als hij zijn volledige bedrijf omschakelt. De overheidssteun die de biolandbouwer geniet, is niet zoveel verschillend van die in Vlaanderen. De hectaresteen is ook daar de belangrijkste maatregel: de helft bestaat uit nationale steun (60% federaal, 40% voor de deelstaat) en Europa cofinanciert de andere helft. Daarnaast is er enkel nog financiering aan de ketenontwikkeling, zoals het in praktijk brengen van nieuwe commercialisatieconcepten en investeringen in samenwerkingsverbanden.

Tabel 3: evolutie van het aantal bedrijven en het biologisch areaal in Duitsland, 2000-2011

Jaar	Aantal bedrijven	Totaal biologisch areaal (hectare)
2000	12.740	546.023
2001	14.702	634.998
2002	15.626	696.978
2003	16.476	734.027
2004	16.603	767.891
2005	17.020	807.406
2006	17.557	825.538
2007	18.703	865.336
2008	19.813	907.786
2009	21.047	947.115
2010	21.942	990.702
2011	23.003	1.013.540

Bron: BÖLW

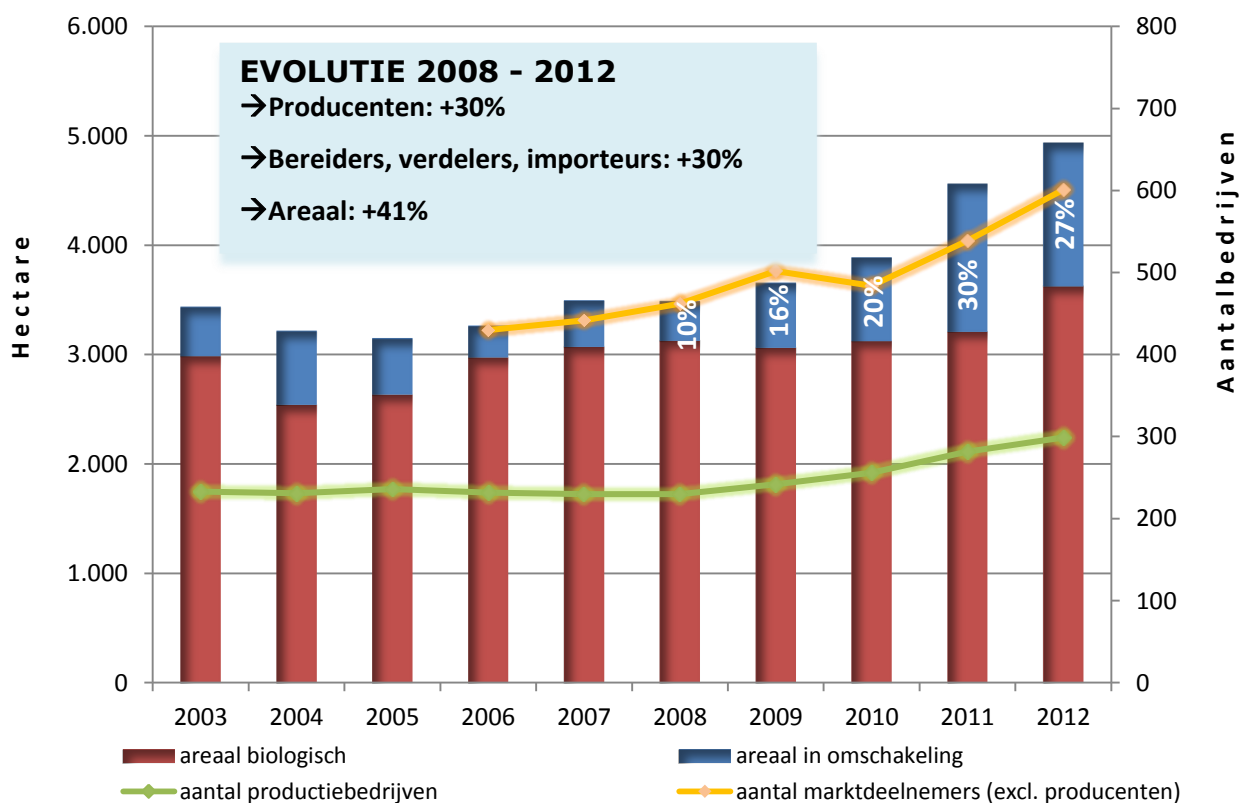
Ook de verkopen doen het goed, met in 2011 een omzetcijfer van 6,6 miljard euro (+9% t.o.v. 2010) ofwel 3,6% van de totale voedingsmarkt. De verkoop van primaire biologische landbouwproducten door de landbouwer zelf bedraagt volgens het marktstudiebureau AMI 1,4 miljard euro. De BÖLW merkt wel op dat een deel van de groei aan prijsstijgingen toe te schrijven is. Duitsland kreeg begin 2011 af te rekenen met een dioxinecrisis als gevolg van vervuilde vetten en in mei/juni 2011 met een EHEC-crisis. De crisissen schaadden het consumentenvertrouwen voor gangbaar geproduceerde producten. Dat wantrouwen zorgde voor een sterke toename in de verkoop van het biologische equivalent van de gemeden producten: de omzet uit de verkoop van biologisch vlees steeg met 40%, van biologische melk en melkproducten met 10% en van bio-eieren met 32%. Zowel gangbare als biologische komkommers en tomaten werden tijdens de EHEC-crisis gemeden.

2. DE BIOLOGISCHE PRODUCTIE VAN VLAANDEREN 2012

1 EVOLUTIE 2008-2012

Het eerste Strategisch Plan voor Biologische Landbouw 2008-2012 is inmiddels afgelopen. Het heeft een vervolg gekregen in het nieuw Strategische Plan, dat opnieuw vijf jaar zal lopen. Het tweede plan legt nog sterker de nadruk op ketenwerking. Het eerste plan heeft ongetwijfeld een stimulerende rol gespeeld, wat opvalt wanneer enkele kerngegevens over 5 jaar bekeken worden. Het areaal steeg met 41%, het aantal producenten nam toe met 30% en het aantal marktdeelnemers (bereiders, verdelers en importeurs van bioproducten) nam eveneens met 30% toe. Het areaal in omschakeling ging in stijgende lijn: tot 30% van het totale biologische areaal was in omschakeling (figuur 2). Tot slot groeide ook het marktaandeel van biologische versproducten van 1,3% in 2008 tot 1,9% in 2012. De sector groeit, maar blijft bescheiden in omvang in vergelijking met andere Europese landen.

Figuur 2: evolutie van het biologisch areaal, aantal producenten, aantal andere marktdeelnemers en aandeel van het areaal omschakeling, Vlaanderen, 2003-2012

Bron: Departement Landbouw en Visserij

2 KERNCIJFERS PRODUCENTEN

In 2012 waren er 299 actieve biologische bedrijven in Vlaanderen, die onder controle stonden van een erkend controleorgaan. Er waren 24 nieuwe biologische bedrijven en daarnaast 7 bedrijven die er in de loop van het jaar mee stopten (tabel 4). De evolutie van het aantal biologische bedrijven blijft licht stijgend.

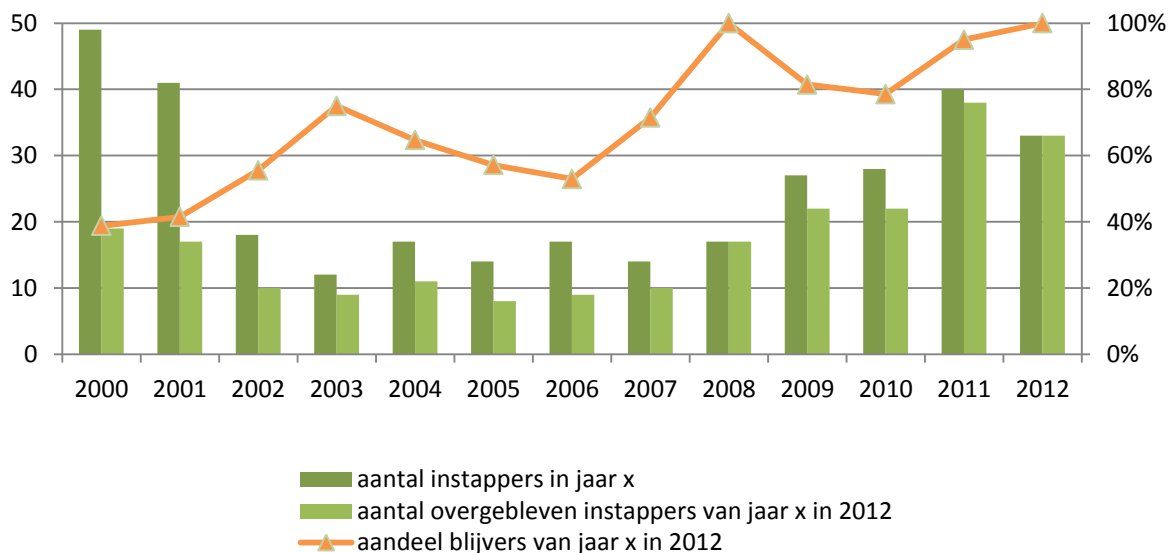
Tabel 4: aantal biologische producenten onder controle, Vlaanderen, 2012

(aantal bedrijfseenheden)	Totaal onder controle	Gestopt in 2012	Nieuw in 2012	Nettogroei t.o.v. 2011
West-Vlaanderen	65	1	3	+2
Oost-Vlaanderen	67	3	4	+1
Limburg	44	1	7	+6
Antwerpen	61	0	4	+4
Vlaams-Brabant	62	2	6	+4
Totaal	299	7	24	+17

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens van Certisys / Tüv Nord Integra / Quality Partner / Control Union

Figuur 3 geeft een beeld van de in- en uitstroom van biologische landbouwers over de periode 2000-2012. Bij de interpretatie van de figuur is het belangrijk om te weten dat bedrijven die zijn overgenomen niet langer als overgebleven instapper worden beschouwd waardoor het bedrijf in de rechterbalk (van het instapjaar) niet langer voorkomt. Het 'nieuwe' overgenomen bedrijf wordt in de figuur opnieuw opgenomen als een instapper en wordt dus weergegeven in de linkerbalk in het jaar van overname. In 2000 en 2001 waren er 90 instappers. Daarvan zijn minder dan 40% nog actief als biobedrijf. Van 2002 tot en met 2007 kende de sector een lage instroom. Pas vanaf 2009, wat overeenkomt met de toepassing van het strategisch plan, neemt de belangstelling opnieuw toe. Van de landbouwers die vanaf 2008 overschakelden op de biologische teeltwijze, zijn in 2012 nog tussen de 80% en 100% actief. In 2000 waren er 182 landbouwbedrijven die naar de biologische bedrijfsvoering omschakelden in de jaren negentig en vroeger. In 2012 blijven hier nog 73 van over. Het volstaat dus niet om nieuwe landbouwers te overtuigen om over te schakelen naar bio, het behouden van bestaande biologische bedrijven en van biologisch uitgebate grond in de sector zijn minstens even belangrijk voor groei.

Figuur 3: aantal instappers in jaar X, aantal overgebleven instappers in 2012 van instappers in jaar X en aandeel van de blijvers van jaar X in 2012, Vlaanderen, 2012

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens van Certisys /Tüv Nord Integra / Quality Partner/ Control Union

37 bedrijven of 12% van de biologische landbouwbedrijven staan naast hun productieactiviteiten ook nog onder controle voor verkoop van biologische producten. Ze verkopen hun eigen producten en de producten van hun collega-landbouwers. 119 bedrijven of 40% hebben biologisch gehouden dieren op hun bedrijf.

Een belangrijke factor in de groei is ook het project Bio Zoekt Boer, dat gepersonaliseerd advies verleent aan gangbare land- en tuinbouwers die willen weten of biologische bedrijfsvoering een gunstige strategie is voor hun bedrijf. Stimulansen vanuit afzet, handel en distributie zijn cruciaal in het beslissingsproces. 435 landbouwers kregen persoonlijk advies op maat sinds het eerste werkjaar van Bio Zoekt Boer in 2009. In 2012 gaf Bio Zoekt Boer advies aan 92 nieuwe landbouwers. Van de geïdentificeerde nieuwe biolandbouwers gingen 16 vooraf bij Bio Zoekt Boer over de vloer.

3 KERNCIJFERS ANDERE MARKTDEELNEMERS

Naast de landbouwers worden ook bereiders, importeurs (invoer uit niet-EU-landen), verdelers en sommige verkooppunten gecontroleerd. In de praktijk kan een producent perfect ook gecertificeerd zijn als bereider en nog eens als verkooppunt. Voor de statistieken worden de producenten niet meer opnieuw geteld voor een activiteit als andere marktdeelnemer. Van de 299 producenten waren er 76 die nog voor andere marktactiviteiten onder controle stonden (58 in 2011). Er stonden in 2012 in totaal nog 601 andere marktdeelnemers onder controle, producenten niet meegerekend, een toename met 11,5% ten opzichte van 2011 (tabel 5). De biosector telde 238 bereiders, 95 verdelers, 24 importeurs, 51 verkooppunten en 193 marktdeelnemers die verschillende marktactiviteiten combineren. Het aantal verkooppunten is een onderschatting, omdat de hoofdzetel geteld wordt en niet de verschillende vestigingen van de onderneming.

Tabel 5: aantallen marktdeelnemers onder controle (exclusief producenten), Vlaanderen, 2008-2012

marktactiviteit	2008	2009	2010	2011	2012	Evolutie 2011- 2012
enkel bereider	236	238	226	226	238	+12
enkel verdeler	42	58	68	78	95	+17
enkel importeur	18	22	23	20	24	+4
enkel verkooppunt	48	47	51	44	51	+7
combinatie van meerdere activiteiten	118	137	144	171	193	+22
totaal	462	502	512	539	601	+62

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens van Certisys /Tüv Nord Integra / Quality Partner/ Control Union

160 marktdeelnemers staan voor twee marktactiviteiten onder controle en 33 marktdeelnemers staan zelfs voor 3 van bovengenoemde marktactiviteiten onder controle. Daarnaast zijn er nog 152 bereiders die eveneens als verdeler¹ onder controle staan. Dat is de meest voorkomende combinatie van activiteiten. Als de producenten met andere activiteiten ook bij de telling opgenomen worden, stellen we vast dat 45 producenten (15% van het totaal aantal biologische producenten) ook zelf primaire producten verwerken. Meer aandacht gaat nu ook naar de tussenschakels in de biologische agrovoedingsketen, met de biologische verwerkende bedrijven op kop, want daar liggen kansen voor de groei van het marktaandeel biologische voeding.

4 KERNCIJFERS AREALEN

In 2012 bedroeg het Vlaams biologisch areaal 4.939 hectare, waarvan 1.316 hectare in omschakeling. Hoewel het totale areaal met 8% is gegroeid ten opzichte van 2011 is het areaal in omschakeling met 19% gedaald. Voorts beschikken de biobedrijven ook nog samen voor 1.063 hectare aan gangbaar areaal. De bio-bedrijfs grootte bedroeg gemiddeld 16,5 hectare per bedrijf. Bijna een derde van het bio-areaal ligt in de provincie Antwerpen, waar een aantal bedrijven grote oppervlaktes grasland en natuurland beheren. Bijna 75% van het Vlaams biologisch areaal wordt ingenomen door grasland, boomkweek, gronden onder natuurbeheer, bodembedekkers, voedergewassen voor dieren en gewassen met industriële bestemming. Een belangrijk deel van de gronden is bestemd om te voldoen aan de wettelijke vereisten rond dierlijke productie. Bodembedekkers zijn nodig om de bodem te voorzien van voedingsstoffen en zuurstof, en maken deel uit van de vruchtwisseling

¹ Onder de noemer verdeler worden volgende types begrepen: de verdeler van voorverpakte producten, de verdeler van producten in bulk, de loonwerker-verdeler, de integrator en de trader.

op het bedrijf. Een goede bodemstructuur is van wezenlijk belang voor de kwaliteit van het biologisch product. Het gaat om bijna 800 hectare. Verdere details per teelt vindt u in bijlage I van deze publicatie.

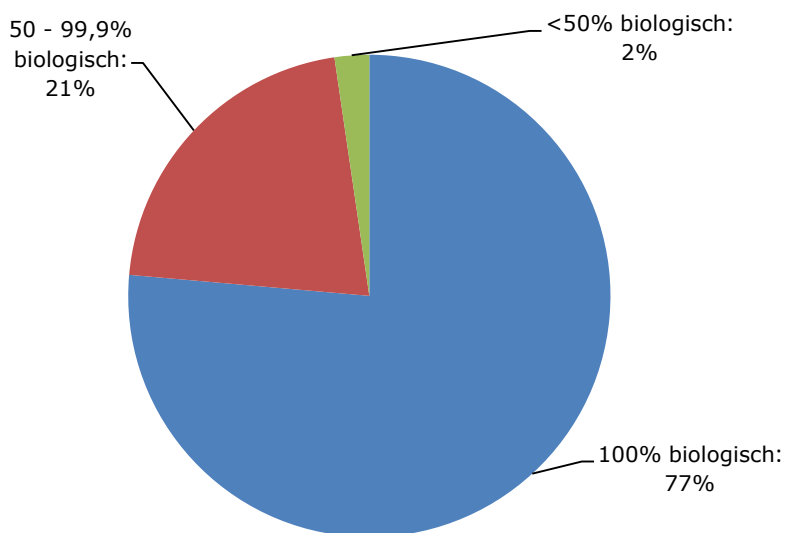
Tabel 6: areaal in omschakeling, biologisch en totaal, Vlaanderen, in hectare, 2012

Teeltgroep	in omschakeling	biologisch	totaal
akkerbouw	110	681	791
bodembedekking (vlinderbloemigen, klavers)	77	701	778
grasland, boomkweek, areaal onder natuurbeheer	1.007	1.488	2.495
sierteelt (sierbomen)	4	1	5
groenten	30	433	463
fruit	88	319	407
totaal	1.316	3.623	4.939

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens van Certisys /Tüv Nord Integra / Quality Partner/ Control Union

Niet alle biologische bedrijven zijn voor de volle 100% biologisch. Sommige kiezen ervoor om hun bedrijf stelselmatig biologisch te maken (gefaseerd omschakelen), of om op een deel van hun bedrijf gangbaar te blijven produceren. Als ze een teelt of een productie omschakelen, dienen ze de volledige teelt om te schakelen. 62% van de biologische bedrijven zijn volledig biologisch en bewerken 77% van het Vlaams biologisch areaal, 27% van de bedrijven zijn overwegend biologisch (minstens 50%) met een deel gangbare productie en bewerken 21% van het Vlaams biologisch areaal. Tot slot zijn 11% van de gecertificeerde bedrijven overwegend gangbaar, met 2% van het Vlaams bio-areaal in handen (figuur 4). 57% van de biobedrijven hebben 10 hectare of minder biologische percelen, goed voor amper 12% van het totale bio-areaal. 25 bedrijven of 8% van de biobedrijven beschikken over een oppervlakte van meer dan 50 hectare en hebben bijna de helft van het volledige bio-areaal in handen (2.310 hectare) (figuur 5).

Figuur 4: aandeel van het biologisch areaal van de Vlaamse biobedrijven opgesplitst volgens volledig bio, overwegend bio en overwegend gangbaar, 2012

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Figuur 5: aantal biobedrijven (rechter-as) en biologisch areaal (linker-as), opgedeeld naar grootte van het bedrijf, 2012

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Elk jaar keren percelen terug naar de gangbare productiemethode en komen er ook biologische bij. Een wat diepgaandere analyse op perceelsniveau maakt het mogelijk om een onderscheid te maken tussen nieuwe percelen van reeds omgeschakelde biolandbouwers en percelen van nieuw gecertificeerde producenten. De achterliggende vraag is of de biosector al dan niet groeit door producenten die al jarenlange ervaring hebben opgedaan en zich verder verbeteren en ontwikkelen, of dat de groei toe te wijzen is aan nieuwkomers. In het eerste geval gaat het om uitbreidingen of inkrimpingen van bestaande bedrijven, in het tweede geval is er een winst aan areaal.

Er is netto, dus na verrekening van bijkomend en wegvallend areaal, 376 hectare biologisch areaal bijgekomen in 2012. Van het totale bio-areaal is 4.430 hectare van bestaande biobedrijven (dus met uitsluiting van de nieuwkomers en de overnames). 308 hectare behoort toe aan de nieuwe biologische landbouwers en 201 hectare is van bedrijven die ofwel overgenomen zijn ofwel een administratieve wijziging hebben ondergaan bij het controleorgaan. In vergelijking met 2011 is er bij de groep bestaande bioboeren netto 61 hectare bijgekomen. Bij de overgenomen bedrijven en bedrijven met administratieve wijziging is er 17 hectare bijgekomen in vergelijking met de situatie voor hun overname. Het areaal dat een verlies voor de sector betekent, blijft beperkt tot 11 hectare.

5 DIERLIJKE PRODUCTIE

De bepaling van het aantal varkens, lammeren, kalveren en stuks pluimvee gebeurt op basis van het aantal verkochte dieren op jaarbasis. Voor alle andere diersoorten gaat het om het aantal aanwezige dieren op het moment van controle. De veestapel nam voor het eerst af in de biologische veehouderij. In 2012 werden iets meer dan 358.000 dieren volgens de biologische productiemethode gekweekt (-3,5%) door 119 van de 299 gecertificeerde biolandbouwers. Het aantal melkkoeien nam toe naar 1.271 stuks (+4%). Het aantal verkochte varkens bedroeg 2.098 dieren (+10%). In alle andere diercategorieën nam het aantal dieren lichtjes af. Het aantal verkochte legkippen nam af met bijna 11.000 stuks. Het aantal schapen viel terug van bijna 3.900 dieren naar 2.600 dieren en ook bij de paarden en hertachtigen is er een forse terugloop van 196 naar 74 dieren. Het aantal grootvee-eenheden bedroeg 5.861. De biologisch gehouden dieren bedragen 0,9% van de

totale Vlaamse veestapel. Hierbij vallen vooral de geiten op, met een aandeel van 16% in het totale aantal geiten (tabel 7).

Tabel 7: evolutie van het aantal biologisch gehouden dieren en aantal GVE, 2008-2012, Vlaanderen + aandeel in de totale Vlaamse veestapel (2012)

	2008	2009	2010	2011	2012	Aandeel in totale veestapel
runderen	2.533	2.554	2.676	3.014	2.797	0,21%
<i>waarvan melkkoeien</i>	<i>1.157</i>	<i>1.132</i>	<i>1.191</i>	<i>1.224</i>	<i>1.271</i>	<i>0,40%</i>
varkens	2.217	2.098	1.672	1.908	2.098	0,03%
pluimvee	205.224	233.804	264.376	357.631	346.731	1,10%
<i>waarvan legkippen</i>	<i>80.234</i>	<i>133.885</i>	<i>140.161</i>	<i>230.464</i>	<i>219.677</i>	<i>2,00%</i>
schapen	3.964	1.972	1.859	3.876	2.578	3,64%
geiten	3.760	2.808	2.292	4.134	4.180	16,34%
paarden en hertachtigen	238	231	153	196	74	0,33%
Andere	50	24	20	30	23	0,02%
TOTAAL	217.986	243.491	273.748	370.789	358.481	0,91%
TOTAAL (in GVE)	4.874	4.923	4.864	5.898	5.861	

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens van Certisys /Tüv Nord Integra / Quality Partner/ Control Union

In 2012 waren er 46 biobedrijven met rundvee (20 met vleesvee en 26 met melkvee) waarvan 28 enkel en alleen rundvee hebben. Van de 12 bedrijven met geiten zijn er 10 die niet combineren met andere diersoorten. 31 op de 43 bedrijven met pluimvee hebben enkel pluimvee. Het kweken van schapen (32 bedrijven), varkens (11 bedrijven) en paardachtigen (6 bedrijven) gebeurt dan weer overwegend in combinatie met andere dieren.

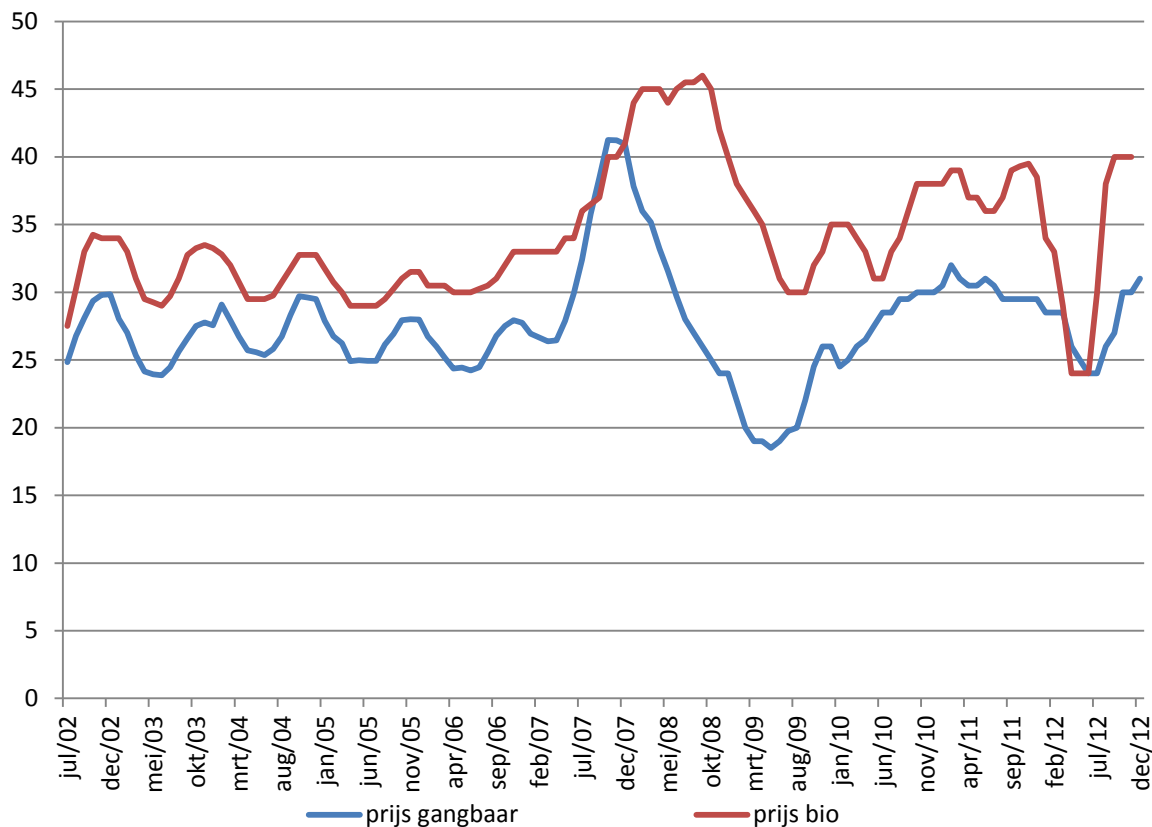
6 EVOLUTIE VAN DE PRIJZEN

6.1 Melk

In de loop van 2012 zakte de gangbare melkprijs bij prijszetter Milcobel rond de zomerperiode onder de 25 euro per 100 liter, terwijl de prijs het jaar daarvoor rond de 30 euro bleef schommelen. De ongunstige prijsvorming in vergelijking met het buitenland is vorige zomer vaak besproken en heeft volgens de landbouworganisaties veel te maken met een zuivelsector waar investeren in producten met toegevoegde waarde achterop hinkt (Boer & Tuinder).

De biologische melkprijs bij Biomelk Vlaanderen, de belangrijkste ophaler van biologische melk, kende in dezelfde periode een opmerkelijke tijdelijke neerwaartse schok waarbij de prijs voor biologische melk rond mei zakte tot 24 euro voor 100 liter. Die schok was te wijten aan een korte periode van afzetproblemen door overaanbod (BioForum Vlaanderen). Zodra dat was opgelost, herstelde de prijs onmiddellijk om eind 2012 het niveau van 40 euro per 100 liter te bereiken. Dat is een verschil van 10 euro per 100 liter in vergelijking met de gangbare prijs op hetzelfde moment (figuur 6).

Figuur 6: evolutie van de gangbare (Milcobel) en biologische melkprijs (Biomelk Vlaanderen), euro per 100 liter, 2002-2012

Bron: ABS – Drietandmagazine

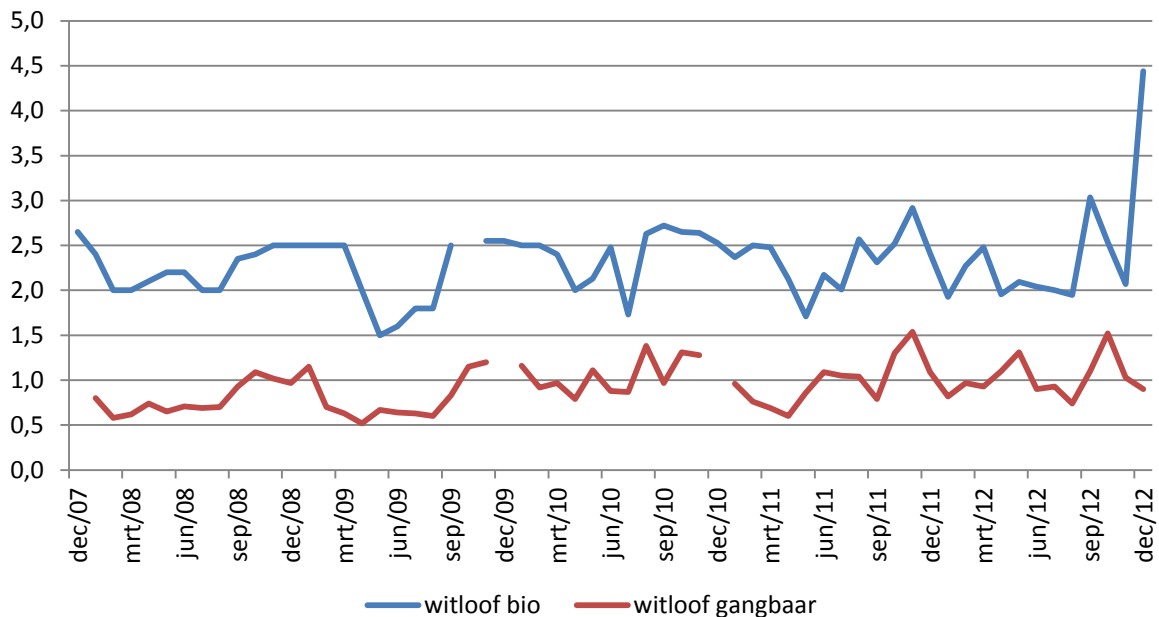
6.2 Evolutie van de prijs voor biologische groenten en fruit

De verkoopprijzen voor groenten en fruit zijn afkomstig van de Coöbraveiling in Zellik, waarbij momenteel een 60-tal bio-telers zijn aangesloten. Intussen is de fusie met de Mechelse Veiling een feit en heet de veiling voortaan Belorta, die hiermee marktleider wordt voor verse groenten. Beide veilingen samen waren vorig jaar goed voor 37% van de omzet van de Belgische groente- en fruitveilingen. Voor groenten realiseerden ze zelfs 56% van de nationale omzet. Sommige groenten bieden de biologische telers een meerprijs, maar dat is niet altijd het geval. De prijs van biologische en gangbare wortelen zijn dezelfde en bij bloemkool is het nu eens de gangbare kool die een betere prijs heeft en dan weer de biologische.

6.2.1 Witloof

De prijs van biologisch witloof kent dezelfde schommelingen als de gangbare witloof, maar ligt tussen 1 en 1,5 euro per kilo hoger en bereikte een piek van 4,4 euro per kilo in december 2012. Het gangbare witloof werd in oktober verkocht voor 1,5 euro per kilo maar zakte in de laatste maanden van het jaar opnieuw waardoor het verschil eind 2012 met bio-witloof 3,5 euro per kilo bedroeg (figuur 7).

Figuur 7: evolutie van de prijs van gangbare en biologische witloof, euro per kilo, 2007-2012

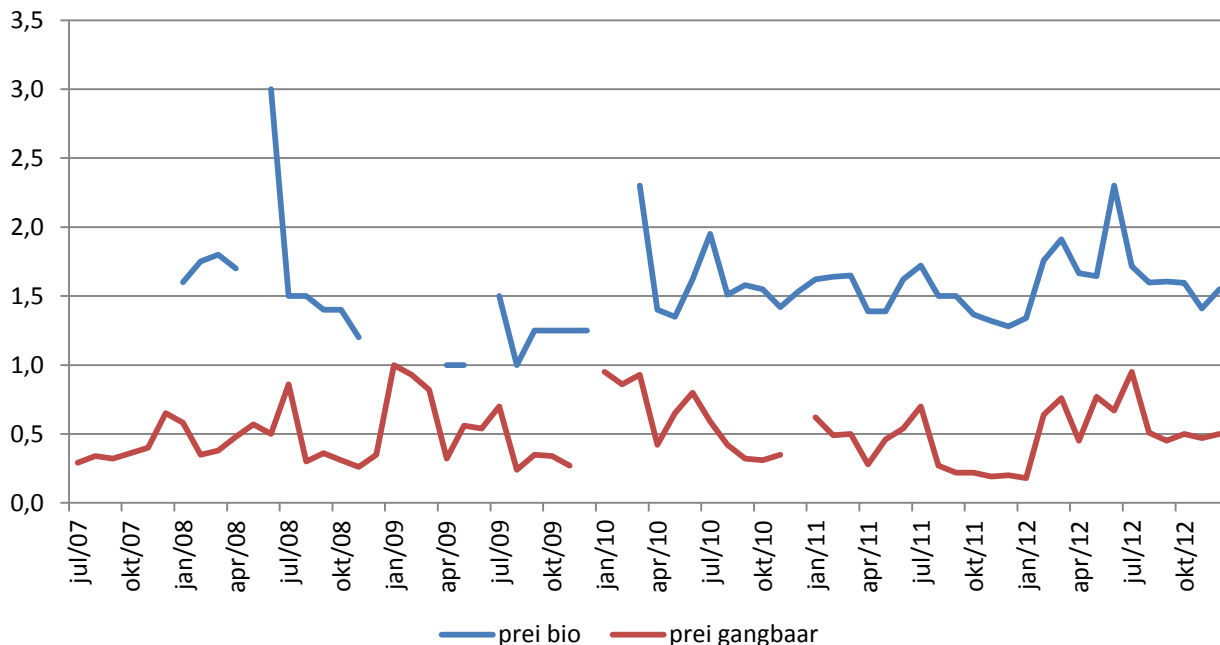

Bron: Veiling Coöbra, Verbond Belgische Tuinbouwveilingen

6.2.2 Prei

De prijzen van prei kennen een vrij stabiel verloop over de jaren heen. De prijs van de prei kende tot in augustus een stijging tot 1 euro per kilo om in het najaar weer te zakken tot 0,5 euro per kilo. De biologische prijzen volgen dezelfde trend maar liggen tussen 1,5 en 2 euro per kilo (figuur 8).

Figuur 8: evolutie van de prijs van gangbare en biologische prei, in euro per kilo, 2007-2012

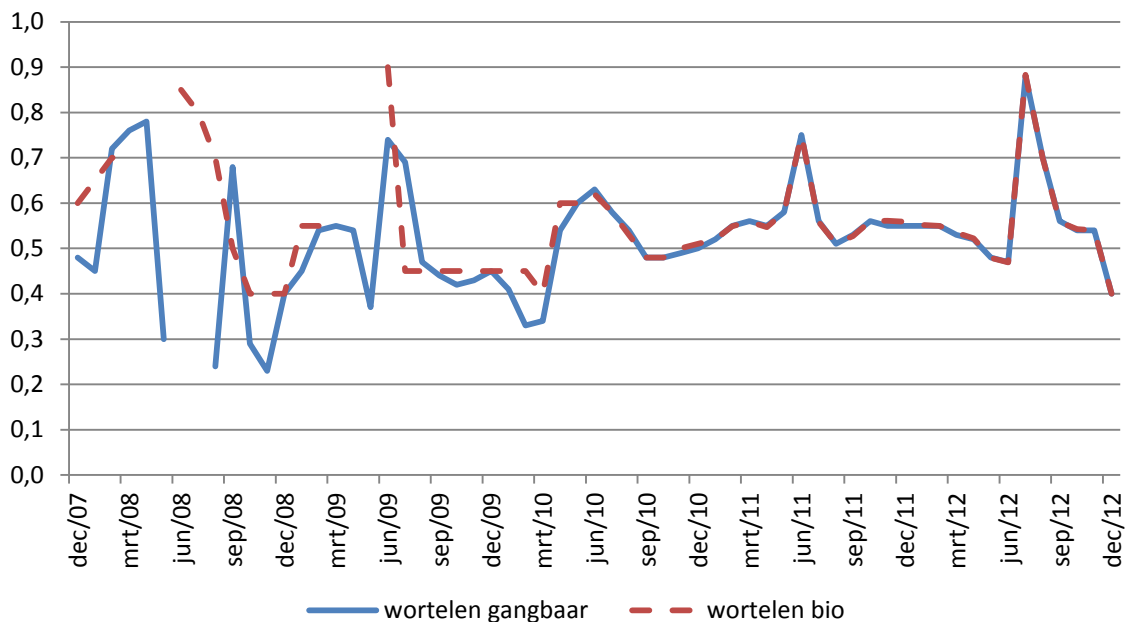

Bron: Veiling Coöbra, Verbond Belgische Tuinbouwveilingen (VBT)

6.2.3 Wortelen

In tegenstelling tot prei en witloof, vallen de prijzen van biologische en gangbare wortelen samen sinds 2010. De wortelprijzen kennen vrij grote schommelingen van 0,25 euro per kilo (najaar 2008) tot een piek van bijna 0,9 euro per kilo in de zomer van 2012 (figuur 9).

Figuur 9: evolutie van de prijs van gangbare en biologische wortelen, euro per kilo, 2007-2012

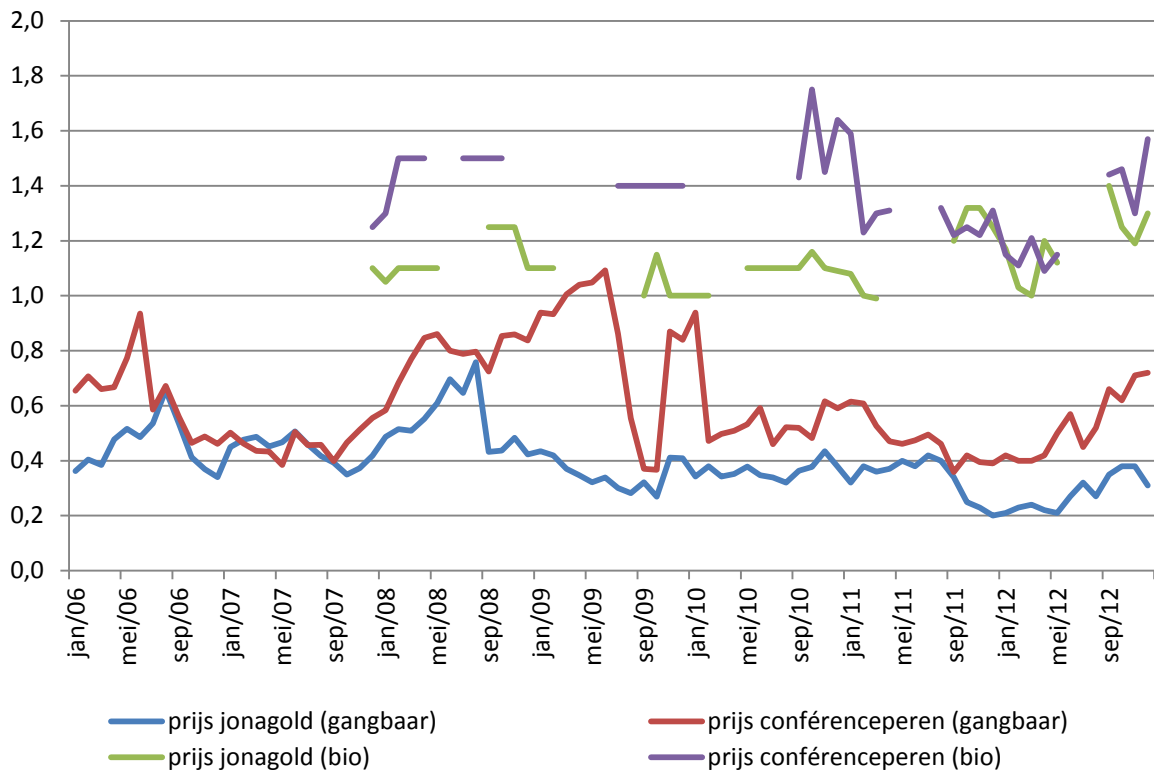
Bron: Veiling Coöbra, Verbond Belgische Tuinbouwveilingen (VBT)

6.2.4 Fruit

De oogst van appels en peren viel tegen in 2012. Het voorjaar werd gekenmerkt door veel regen en late nachtvorst wat voor fruit van minderwaardige kwaliteit zorgde. De tweede helft van het jaar kende dan weer een lagere oogst, wat de prijzen opnieuw wat deed stijgen. De twee onderste lijnen geven het prijsverloop weer van de gangbare jonagoldappel en conférencepeer. De twee bovenste onderbroken lijnen geven de biologische varianten weer (figuur 10).

De prijzen bleven in eerste instantie op een laag niveau hangen tot mei. Daarna stegen de prijzen van appels van 0,2 euro per kilo in het begin van het jaar naar 0,4 euro in het najaar, maar op het eind van het jaar zakte de prijs opnieuw. Voor de peren stegen de prijzen van 0,4 euro per kilo tot 0,7 euro per kilo. De prijzen voor de biologische varianten lagen rond 1,2 euro en eindigden het jaar goed met prijzen rond 1,3 euro per kilo voor de appel en net geen 1,6 euro per kilo voor de peer.

Figuur 10: evolutie van de prijs voor gangbare en biologische appels en peren, euro per kg, 2006-2012

Bron: Veiling Coöbra en Verbond Belgische Tuinbouwveilingen

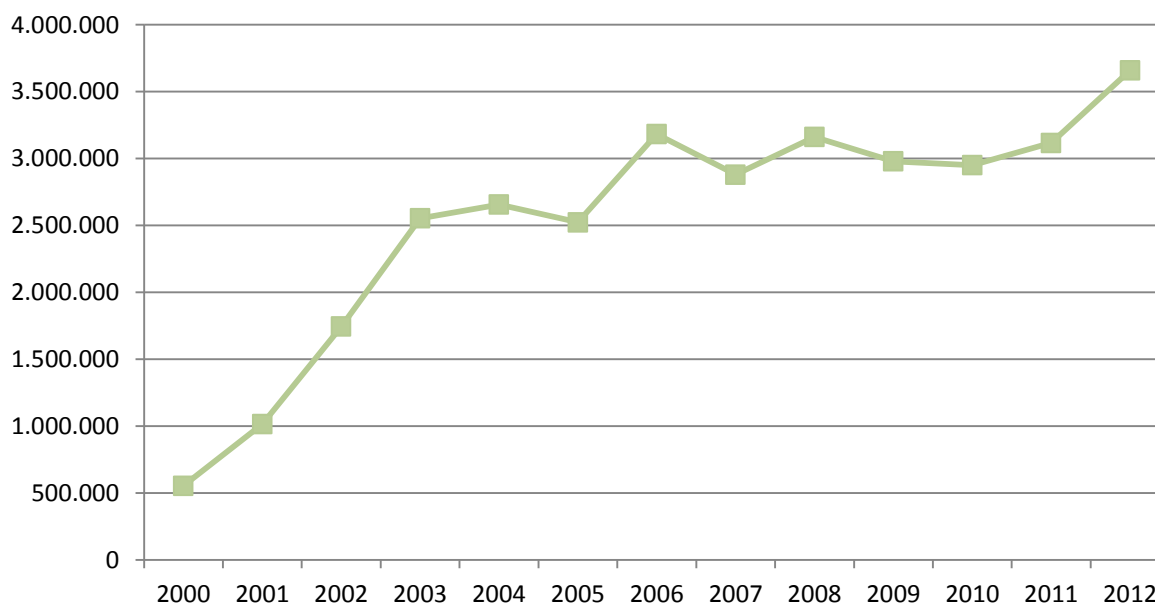
3. OVERHEIDSUITGAVEN VOOR DE BIOLOGISCHE LANDBOUWSECTOR 2012

1 SAMENVATTING

Het Departement Landbouw en Visserij maakt elk jaar een overzicht van de financiële inspanningen van de overheid ten behoeve van de biosector. Het overzicht neemt enkel de met Vlaamse en Europese middelen gefinancierde uitgaven op. De cijfers zijn effectieve uitgaven die binnen het kalenderjaar 2012 gebeurd zijn.

In 2012 ligt het bedrag op 3,68 miljoen euro inclusief EU-steun (figuur 11). Dat is bijna 19% meer dan in 2011 en heeft verschillende oorzaken: meer uitbetaalde hectaresteen, meer bestede middelen voor onderzoek en de promotiecampagne "de Renaissance van de echte Smaak" die op gang kwam. Schommelingen hebben vooral betrekking op het onderzoek, waar sommige jaren al eens meer uitbetaald wordt dan in andere jaren en waar met aanzienlijke budgetten wordt gewerkt. Deze schommelingen vertellen echter niks over de hoeveelheid en de doeltreffendheid van het onderzoek dat gevoerd wordt. Het doel is vooral om een realistisch beeld te geven van de gependeerde overheidsmiddelen. Voor een gedetailleerd overzicht van het lopend onderzoek verwijzen we naar de publicatie: "Biologische landbouw in Vlaanderen: onderzoek 2011-2012", dat uitgegeven wordt door het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek. (<http://www.nobl.be/nl/node/30>).

Figuur 11: evolutie van de overheidsuitgaven, Vlaanderen (excl. indirect IWT-onderzoek), euro, 2000-2012

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Het gebruik van de middelen wordt verdeeld over een reeks beleidspunten (hefbomen genoemd) uit het Strategisch Plan 2008-2012, die elk bestaan uit een reeks maatregelen of projecten. 38% (1,4 miljoen euro) vloeit rechtstreeks naar de landbouwers (hefboom 2), 24% (869.000 euro) werd geïnvesteerd in keten- en marktontwikkeling (hefboom 1), 25% ging naar onderzoek en de kennisuitwisseling tussen praktijk en onderzoek (hefboom 4) en 13% (523.000 euro) werd besteed aan communicatie plus verbreding van het

maatschappelijk draagvlak (hefboom 5). Tot slot zijn ook verhoging van de rendabiliteit (hefboom 3) en verbreding van het beleid (hefboom 6) opgenomen in het Strategisch Plan (tabel 8).

Tabel 8: overzicht van de betalingen voor de biologische landbouw, opgedeeld naar doelstelling in het strategisch plan, Vlaanderen, in euro, 2009-2012

Strategische doelstelling	totale uitgave 2009	totale uitgave 2010	totale uitgave 2011	totale uitgave 2012
hefboom 1 – Keten- en marktontwikkeling	791.680	731.600	655.941	868.706
Hefboom 2 – Biologische productie	992.155	1.055.776	1.170.959	1.406.340
Hefboom 3 – Verhogen van de rendabiliteit	0	0	0	0
Hefboom 4 – Onderzoek- en kennisuitwisseling	596.658	659.664	785.248	914.758
Hefboom 5 – Communicatie en draagvlak	577.333	503.755	504.576	495.098
Hefboom 6 – Verbreding van beleid	20.700	0	0	0
Totaal	2.978.526	2.950.795	3.116.725	3.684.902

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De uitgaven voor de landbouwer nemen elk jaar toe en stijgen met 42% tussen 2009 en 2012. Het toenemend aantal biologische landbouwers zorgt ervoor dat er meer hectaresteen wordt uitbetaald (inmiddels bijna een derde van alle uitgaven). De uitgaven voor ketenwerking namen in 2012 toe door de invoering van bijkomende maatregelen.

2 HECTARESTEUN

Landbouwers krijgen elk jaar tot 21 april de kans om een aanvraag in te dienen. De betaling gebeurt het voorjaar daarop. In 2012 werden aldus de aanvragen van 2011 uitbetaald. 225 van de 282 geregistreerde biologische producenten kwamen in aanmerking voor de premie. Dat is 80% van alle biolandbouwers. Instappers moeten zich bij het afsluiten van de verbintenis onmiddellijk voor 5 jaar engageren tot het toepassen van de biologische productiemethode.

Er werd voor 1.003.030 euro aan hectaresteen uitbetaald in 2012 (campagnejaar 2011) inclusief de verrekening van nabetalings en recuperaties en inclusief EU-cofinanciering en top-up (tabel 9). Het bedrag van de uitbetaalde hectaresteen ligt 11% hoger dan in 2011 (campagnejaar 2010). Dat gebeurde voor een totaal van 3.412 hectare. De oorzaak voor deze grote stijging van de betalingen is de toename van het areaal dat in aanmerking komt voor hectaresteen.

Tabel 9: verdeling van de uitbetaalde hectaresteen over de teeltgroepen en de steungroepen, euro per hectare, campagnejaar 2011

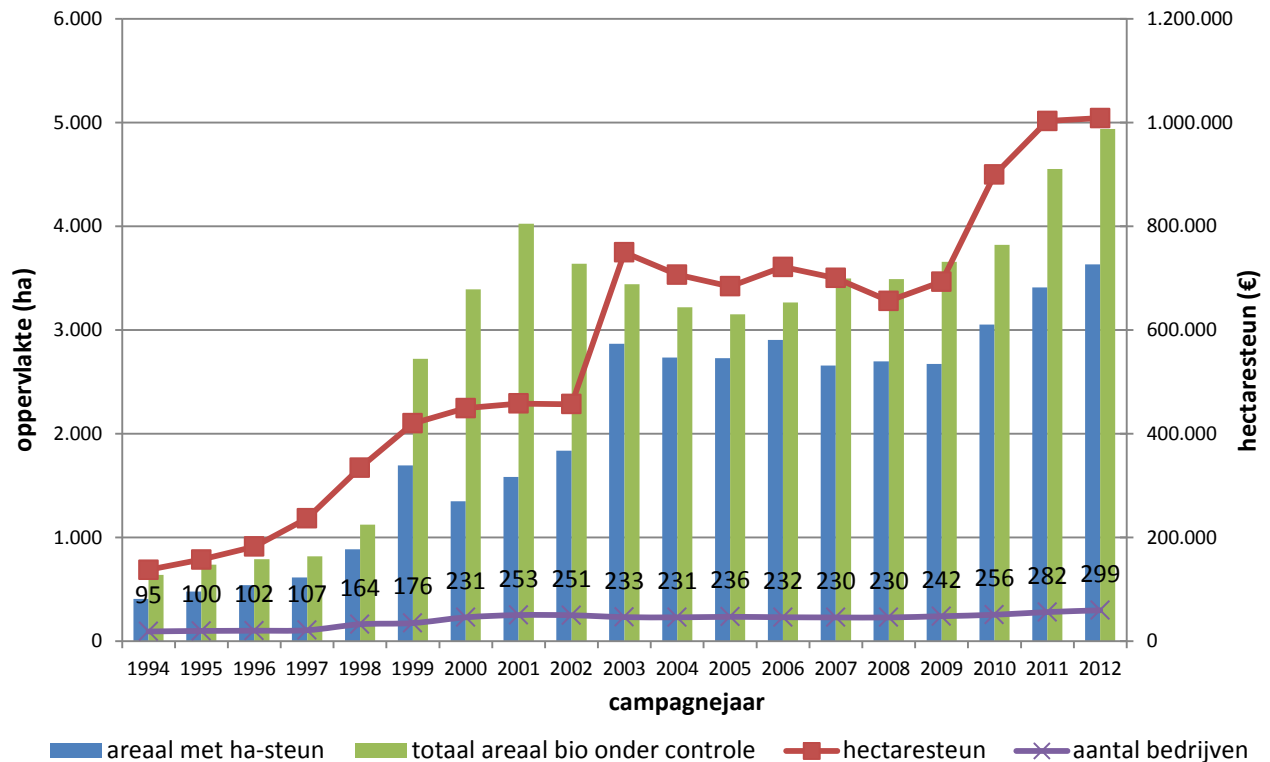
subsidiebedrag per teeltgroep		omschakeling (1)	bio (2)	bio 5+ (3)	Totalen per teeltgroep
eenjarige akkerbouw- en ruwvoederteelten		132.862	35.587	102.838	271.287
grasland, natuurlijke begroeiing		126.997	35.756	154.469	317.222
eenjarige groenteteelten	<= 2,5 ha	27.717	23.761	50.774	160.366
	>2,5 ha		2.826	55.288	
Beschutte teelten		3.919	2.029	12.357	18.305
meerjarige groente- en fruitteelten		111.776	10.561	113.513	235.850
Totalen per steunperiode		403.271	110.520	489.239	1.003.330

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van cijfers Agentschap Landbouw en Visserij

- (1) eerste twee jaar, eerste drie jaar voor de fruitteelt
- (2) 3e tot 5e jaar, 4de en 5de jaar voor de fruitteelt
- (3) vanaf het 6de jaar.

Een detail van de betalingen per teeltgroep en per steungroep geeft meer duiding (Tabel 9). De hectaresteen bestaat uit 40% betalingen aan landbouwers in omschakeling en 60% aan biologische landbouwers. De steun voor boeren in omschakeling ligt 8% hoger dan in 2011 en de betalingen aan de andere biolandbouwers ligt 14% hoger. Het zwaartepunt lag in 2012 duidelijk op de permanente premie, die zo goed als de helft van de totale hectaresteen vertegenwoordigt. De recentste voorlopige cijfers voor campagnejaar 2012 tonen een toename van het areaal met steun, maar een uitbetaald bedrag dat op hetzelfde niveau blijft als campagnejaar 2011 (Figuur 12).

Figuur 12: evolutie van het aantal producenten onder controle, het areaal onder controle, het areaal met steun (*) (linker-as) en de betalingen hectaresteen (rechter-as), per campagnejaar, Vlaanderen, 1994-2012

Bron: Beleidsdomein Landbouw en Visserij
 (*) campagnejaar 2012: voorlopige cijfers

Per teeltgroep bekeken neemt het grasland en de natuurlijke begroeiing het belangrijkste deel van de uitgave in. Dat is ook normaal, aangezien er voor 1.333 hectare grasland premie is aangevraagd. Er werd 55.000 euro meer uitgegeven voor grasland dan vorig jaar, 18.000 euro meer voor eenjarige groenteteelten, 15.000 euro meer voor akkerbouw- en ruwvoederteelten en 10.000 euro meer voor meerjarige groente- en fruitteelten.

3 RECHTSTREEKSE STEUN

Via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) wordt steun verleend in het kader van diverse Europese steunregelingen. Deze steunregelingen kunnen opgedeeld worden in twee belangrijke groepen: de betalingen die gebeuren in het kader van de directe inkomensondersteuning (pijler I van het GLB) en de betalingen die gebeuren in het kader van de indirecte steun, met name voor plattelandontwikkeling (PDPO) (pijler II van het GLB). De rechtstreekse steun is in grote mate ontkoppeld door de introductie van de bedrijfstoelage. De bedrijfstoelage is in Vlaanderen individueel bepaald op basis van de historische steun die de landbouwer ontvangen heeft tijdens een referentieperiode of op basis van de historische productie van de landbouwer. De bedrijfstoelage bestaat uit en wordt toegekend via een aantal toeslagrechten met elk een bepaalde waarde: gewone toeslagrechten (GTR), en speciale toeslagrechten (STR).

De biolandbouwers ontvingen naast de bio-specifieke steun ook nog rechtstreekse steun (uit Pijler I). Uit de cijfers van het Agentschap Landbouw en Visserij (ALV) blijkt dat 115 biolandbouwers (op een resultaat van 296 biolandbouwers) 975.342 euro aan toeslagrechten (gewone + speciale toeslagrechten) uitbetaald kregen in

2011. Gemiddeld gezien kregen de bedrijven die toeslagrechten uitbetaald kregen in 2011 een bedrag van 8.481 euro aan toeslagrechten. (ALV databank op 23 november 2012). In 2011 zijn in Vlaanderen de slachtpremie kalveren (SK) en de zoogkoeienpremie (ZK) nog gekoppeld. 13 van de 299 biolandbouwers ontvingen in 2011 de zoogkoeienpremie met een totale waarde van 42.936 euro. Dat komt neer op een gemiddelde zoogkoeienpremie van 3.302 euro per bedrijf. De biolandbouwers ontvingen in 2011 geen slachtpremie kalveren.

4 ONDERZOEK

Het onderzoek voor biologische landbouw is een complex geheel waarbij heel wat instellingen betrokken zijn. De leidraad is de onderzoeksagenda, waarin de prioriteiten beschreven staan: bodemverbetering, plantaardige productie, dierlijke productie en tot slot, bedrijfseconomische en sectorale aspecten. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de betalingen voor specifiek bio-onderzoek, opgesplitst naar financieringsbron. Opgelet: er wordt ook onderzoek gevoerd die niet enkel betrekking heeft op de biologische productie, maar niettemin kan worden toegepast op bio. Dat heeft vooral betrekking op het IWT. De uitgaven voor dit bio-relevant onderzoek worden slechts gedeeltelijk opgenomen volgens een verdeelsleutel en zijn dus een raming. De totale besteding bedroeg 783.762 euro en dekt naast de onderzoekskosten eveneens de lonen van de onderzoekers.

Tabel 10: betalingen voor de diverse onderzoeksprojecten voor de biologische sector met overheidsmiddelen, per financieringsbron, 2012, Vlaanderen

Financieringsbron	Besteding (in euro)
IWT	329.791 euro
ADLO	147.094 euro
CCBT	160.000 euro
ILVO	41.000 euro
INAGRO-Bio	105.877 euro
Totaal	783.762 euro

Bron: Departement Landbouw en Visserij, Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek

4. CONTROLES

In tegenstelling tot veel andere lastenboeken of labels, zijn de regels voor de biologische productiemethode vastgelegd in de Europese en Vlaamse wetgeving. De naleving van de wetgeving wordt in Vlaanderen uitgevoerd door de erkende controleorganen.

Elke bedrijf wordt minstens één keer per jaar ter plaatse gecontroleerd door de controleorganen. Dat bezoek is altijd aangekondigd en tijdens de controle worden alle aspecten van het lastenboek gecontroleerd. Daarenboven moeten de controleorganen een minimum aantal steekproefcontroles uitvoeren dat tussen 50 tot 75 procent van het aantal bedrijven ligt. Tijdens een steekproefcontrole wordt telkens een specifiek deelaspect van het lastenboek gecontroleerd. De selectie van de bedrijven gebeurt op basis van een risicoanalyse, waarin rekening wordt gehouden met resultaten van de eerdere controles, de hoeveelheid producten en het risico op verwisseling van bio- en niet-bioproducten. Daarnaast worden verscherpte controles, naar aanleiding van een ernstige inbreuk, en administratieve controles uitgevoerd (tabel 11).

Tabel 11: aantal uitgevoerde controles, 2012

Soort controle	aantal
steekproefcontrole	630
verscherpte controle	34
administratieve controle	161

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Het aantal staalnames bij een marktdeelnemer is wettelijk vastgelegd. De selectie van de staalnames gebeurt op basis van een risicoanalyse. Bovendien is het controleorgaan verplicht om bij een vermoeden van een inbreuk of regelmatigheid een staal te nemen van het bewuste product. In hoofdzaak worden de staalnamen geanalyseerd met het oog op het vinden van residuen van pesticiden. Maar er wordt ook getest op nitraten, genetisch gewijzigde organismen of geneesmiddelen. In 2012 werden 419 stalen genomen en evenveel analyses uitgevoerd.

Als ten gevolge van een controle of staalname een inbreuk op het lastenboek wordt vastgesteld, is het controleorgaan verplicht een sanctie uit te spreken. Dat kan gaan van een gewone opmerking tot de volledige schorsing van het bedrijf.

De term 'biologisch' en afgeleiden daarvan zijn wettelijk beschermd. Bij gebruik van deze term op etiketten of reclame van producten moet worden voldaan aan de voorschriften van de regelgeving biologische landbouw. Elk bedrijf dat bioproducten produceert, verwerkt, opslaat, invoert of verhandelt moet onder controle staan van een erkend controleorgaan. In 2012 kreeg de overheid 42 meldingen over bedrijven die mogelijk in overtreding waren met de wetgeving. Ze werden onderzocht door een controleur van de overheid en indien nodig werden de bedrijven aangemaand om zich in regel te stellen.

Daarnaast staat de overheid in voor de correcte werking van de controleorganen. Hiertoe verricht de overheid jaarlijks zelf supervisiecontroles. Dat zijn zowel administratieve controles als controles ter plaatse.

5. CONSUMPTIE EN DISTRIBUTIE VAN BIOLOGISCHE PRODUCTEN IN 2012

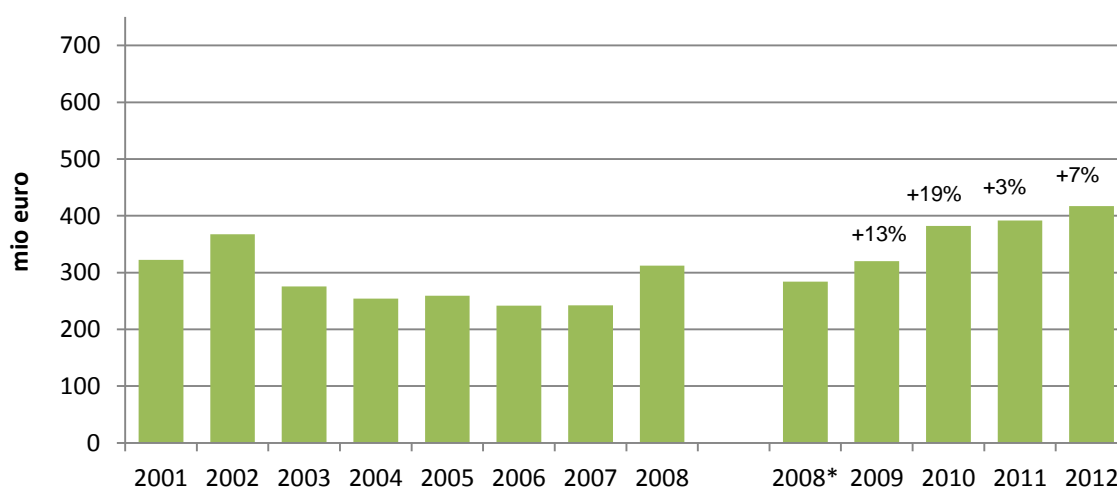
Voorafgaande opmerking:

GfK PanelServices Benelux is in 2012 overgeschakeld op een nieuwe methode voor het wegen en extrapoleren van de resultaten van de streekproef (5.000 gezinnen) naar de volledige Belgische populatie. Dat resulteerde in gevoelige dalingen van de absolute volumes en de bestedingen waardoor de vergelijkbaarheid met de data uit vorige rapporten niet meer mogelijk is.

1 MARKTOMVANG

De bestedingen van de Belgische gezinnen aan biologische producten bedroegen vorig jaar ruim 417 miljoen euro. De biobestedingen kwamen hiermee 7% hoger dan het jaar ervoor (figuur 13). Die stijging wordt verklaard door een groeiend aantal biokopers en een hogere besteding per winkelbezoek. Het aantal biokopers steeg lichtjes van 88 tot 89 op 100. Het aantal winkelbezoeken daarentegen daalde vorig jaar zowel voor bio als voor de gangbare producten.

Figuur 13: totale besteding aan biologische producten (voeding, drogmetica en non-food) door de Belgische gezinnen, miljoen euro, 2001-2012

* zie voorafgaande opmerking

Bron: GfK Panelservices Benelux

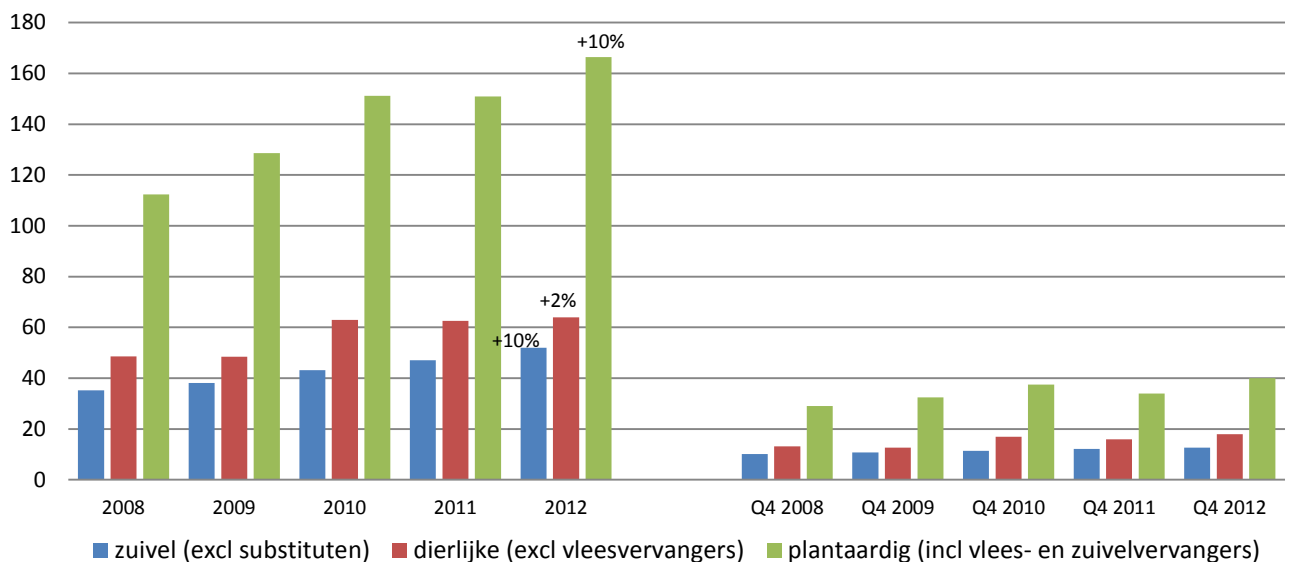
VLAM volgt binnen de overeenkomst met GfK PanelServices Benelux de verse voeding op (inclusief diepvriesproducten en enkele kruidenierswaren zoals ontbijtgranen, rijst, droge deegwaren en koekjes). De cijfers verder in deze tekst hebben enkel betrekking op deze uitgebreide verscategorie.

In 2012 knoopten de verscategorieën, na een minder jaar, weer aan met een groei. Op jaarbasis bedroeg de gemiddelde bestedingsgroei 7% en kwam er één biokoper op honderd bij. De totale besteding van deze producten bedroeg vorig jaar zo'n 300 miljoen euro. De groei kwam gedurende het jaar stilaan op gang. In het eerste kwartaal was er nog een status quo van de biobestedingen maar in het derde en vooral het vierde kwartaal boekte de bioverkoop forse winst. Deze winst in het vierde kwartaal kwam er door een verhoogde aankoopfrequentie.

De groei in 2012 was groter in Vlaanderen (+12%) dan in Brussel (+7,5%) en Wallonië (+2%). Belangrijke groeiers waren graanproducten (ontbijtgranen, koekjes, beschuiten e.d.), boter, vleesvervangers en bereide maaltijden (o.a. quiches). Bij de grootste dalers behoorden de sojadrinks, bloem en vers vlees.

De belangrijkste biocategorie, die van de plantaardige voeding, kwam vorig jaar uit op 166 miljoen euro en tekende een groei van 10% op. De besteding van biologisch vlees en andere dierlijke producten (excl zuivelproducten) kende een lichte groei van 2% en klokte af op 64 miljoen euro. De zuivelcategorie groeide vorig jaar van 47 naar 52 miljoen euro (figuur 14).

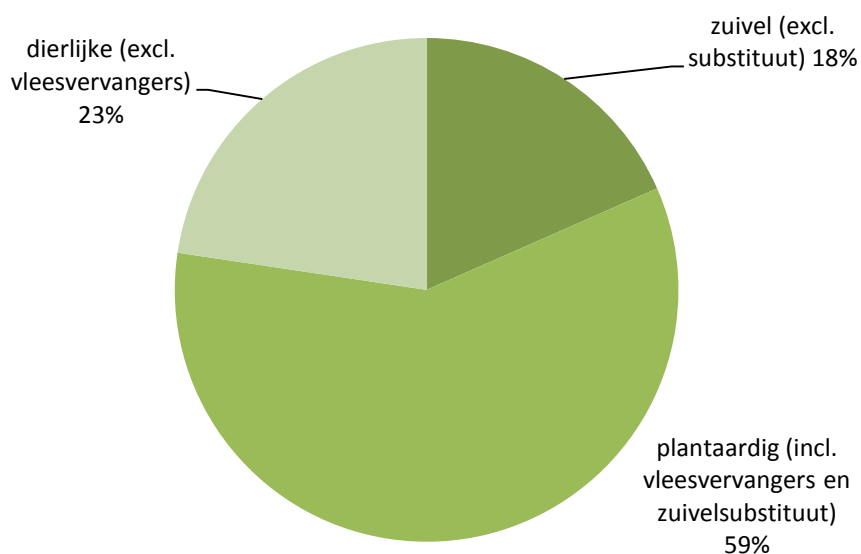
Figuur 14: bestedingen biovoeding per categorie in België, in miljoen euro, 2008-2012

Bron: GfK Panelservices Benelux

De biobesteding bestaat voor 59% uit plantaardige producten. Zuivel neemt 18% voor zijn rekening en de overige 23% worden ingenomen door de andere dierlijke producten (figuur 15). Deze aandelen blijven over de jaren heen vrij stabiel. In de gangbare markt zijn dierlijke producten relatief belangrijker dan in de biomarkt. Bij het gangbare hebben de plantaardige en de dierlijke voeding bijna een gelijk aandeel in de gezinsbestedingen, respectievelijk 41% en 39%. Zuivel neemt in het gangbare een iets hoger aandeel in dan bij bio: 20%. Ook hier blijven de verhoudingen stabiel over de jaren heen.

Figuur 15: aandeel per categorie binnen verse biovoeding in België, 2012

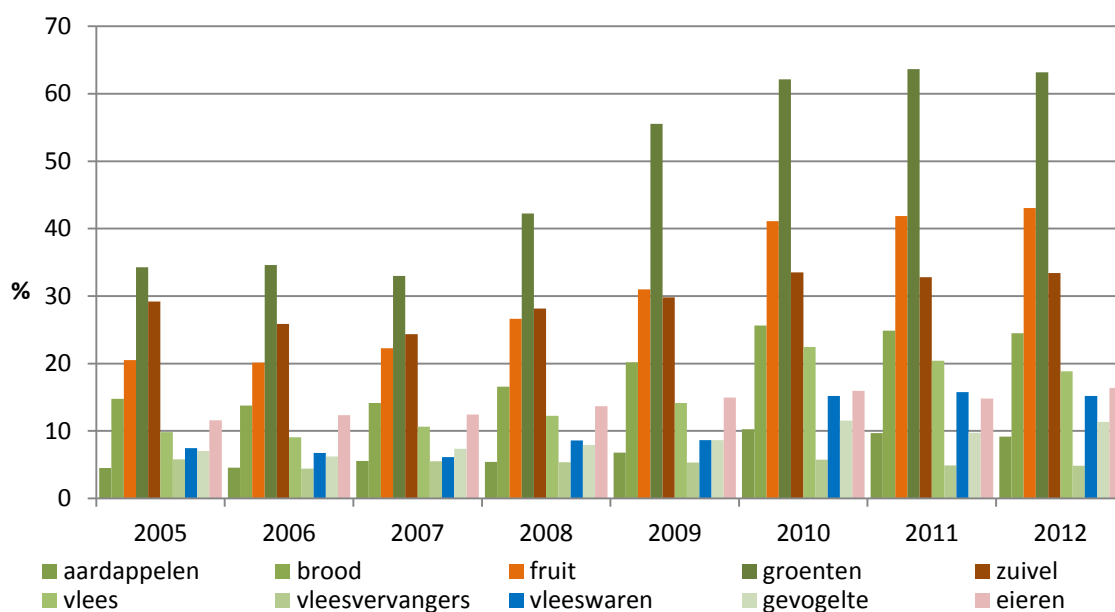
Bron: GfK Panelservices Benelux

2 CONSUMENTENPROFIEL

Het aantal kopers dat op jaarbasis minstens eenmaal een bioproduct kocht, bedroeg vorig jaar 89% van de Belgische gezinnen. Dat is een lichte groei (+1%) ten opzichte van 2011. Zo'n 18% van de Belgische bevolking zijn frequente biokopers. De frequente biokoper koopt minstens eenmaal om de 10 dagen bio. Die groep is goed voor 78% van alle biobestedingen. Dat aandeel was licht groeiend.

Binnen de productgroepen zijn er grote verschillen in kopersaantallen. De kopersgroep van biogroenten is veruit de belangrijkste. Bijna twee Belgische gezinnen op de drie kopen wel eens biogroenten. De tweede belangrijkste kopersgroep is fruit met 43%. Sinds 2005 is het kopersaantal voor fruit verdubbeld. Op de derde plaats komt zuivel met 33 kopers op honderd. Dat aantal stagneert de laatste jaren. De biobroodkopers staan op de vierde plaats. Een kwart van de Belgische gezinnen koopt wel eens een biobrood (figuur 16).

Figuur 16: percentage kopers van enkele bio-verscategorieën in België, 2005-2012

Bron: GfK Panelservices Benelux

De biovleeskopers komen op de vijfde plaats en waren samen met de vleeswaren en de aardappelen de sterkste groeiers. Hun aantallen verdubbelden sinds 2005. Vorig jaar stabiliseerden de kopersaantallen voor deze categorieën. Een licht groeiende kopersgroep is die van bio-eieren op de zesde plaats met 16%. De kopers van biogevogelte zijn met 11% een kleinere kopersgroep. Het rijtje wordt gesloten door de vleesvervangers met zo'n 5 kopers op 100. In absolute cijfers zijn de welgestelde gezinnen met kinderen en de welgestelde gepensioneerden de belangrijkste groep biokopers. Samen zijn zij verantwoordelijk voor de helft van de biobesteding terwijl zij zo'n 45% van de bevolking uitmaken.

Er is evenwel bij de welgestelde gezinnen met kinderen zeker nog potentieel omdat deze groep met een marktaandeel van 1,5% onder het gemiddelde van 1,9% zit. Huishoudens met kinderen met een beperkt inkomen en gezinnen met slechts één kostwinner hebben ook een laag marktaandeel. De grootste stijging qua marktaandeel vinden we bij de welgestelde gepensioneerden en de tweeverdieners. De jonge alleenstaanden (jonger dan 40) zijn wat ondervetegenwoordigd maar het zijn wel intensieve biokopers. Het marktaandeel bij deze groep piekte in 2008 boven de 3,5% en viel daarna sterk terug (tabel 12).

Tabel 12: marktaandeel bio per levensfase in België, in procentueel aandeel bio in totale voedselbesteding, 2008-2012

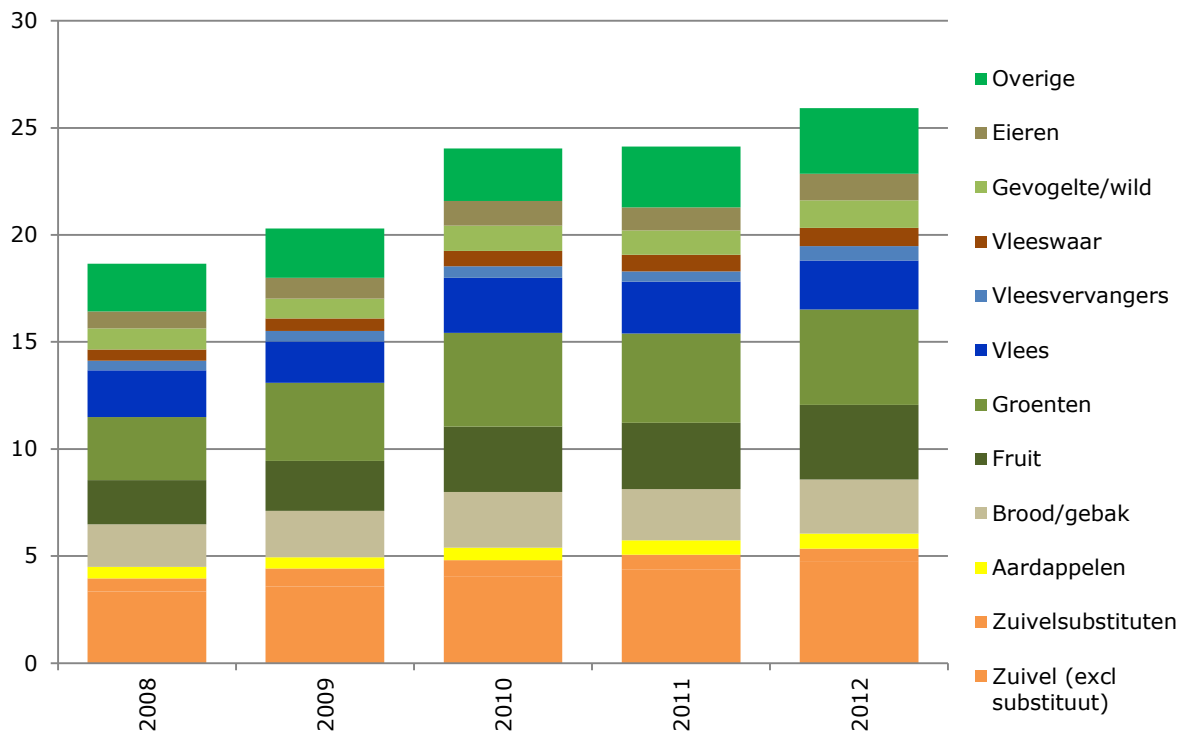
	-	2008	2009	2010	2011	2012
jonge alleenstaande <40j		3,8%	2,6%	2,3%	2,3%	2,6%
tweeverdieners		0,7%	1,6%	1,7%	1,9%	2,5%
huishoudens met kinderen, beperkt inkomen		0,8%	0,9%	0,9%	1,3%	1,4%
welgestelde huishoudens met kinderen		0,9%	1,2%	1,5%	1,3%	1,5%
kostwinner (2p)		1,8%	1,3%	1,6%	1,5%	1,3%
alleenstaande >40j		1,7%	2,3%	2,8%	3,2%	2,9%
gepensioneerden met beperkt inkomen		1,6%	1,4%	1,4%	1,5%	1,8%
welgestelde gepensioneerden		1,7%	2,0%	2,2%	2,3%	2,4%

Bron: GfK Panelservices Benelux

Qua besteding per capita zijn biozuivel en biogroenten aan elkaar gewaagd. De koploper is biozuivel met 4,80 euro per hoofd van de bevolking, op de voet gevolgd door de biogroenten met 4,50 euro. Daarna volgen fruit (3,50 euro) en brood (2,50 euro). Aan biovlees besteedt de Belg gemiddeld 2,30 euro. Biogevogelte en bio-

eieren volgen met elk 1,30 euro. Biovleeswaren, bioaardappelen en biovleesvervangers sluiten de rij met respectievelijk 85, 70 en 68 cent per capita (figuur 17).

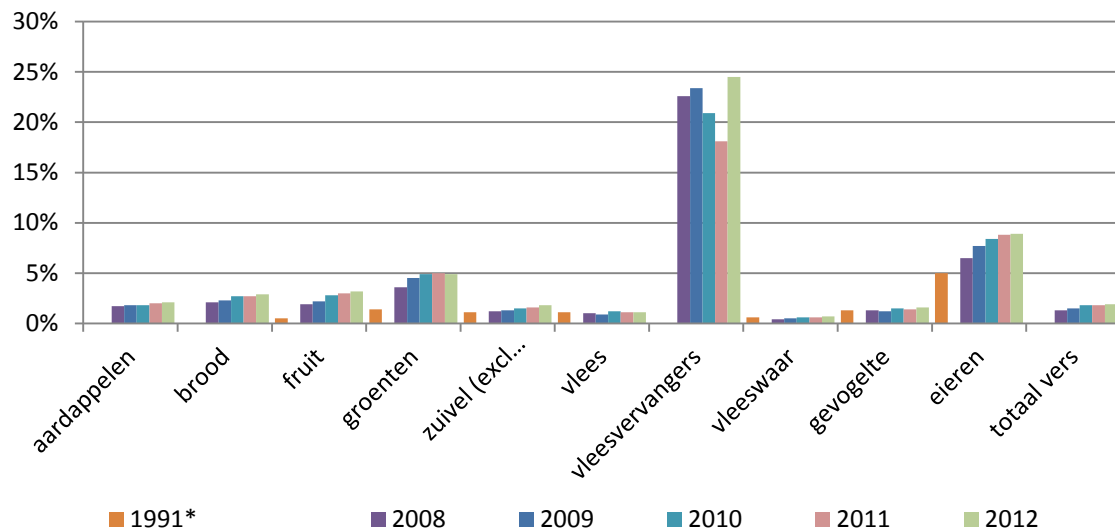
Figuur 17: besteding bio vers per categorie in België, euro per capita op totale bevolking, 2008-2012

Bron: GfK Panelservices Benelux

Het marktaandeel van de biologische versproducten groeide, na enkele jaren van stabilisatie, vorig jaar verder door van 1,8 naar 1,9%. Het marktaandeel van bio verschildt wel sterk van product tot product. De vleesvervangers hebben met 24,5% het hoogste marktaandeel. De andere categorieën met een hoog bio-aandeel zijn o.a. eieren (8,9%), groenten (5%) en brood (3%). De vleeswaren staan op de laatste plaats met 0,7% (figuur 18).

Figuur 18: evolutie marktaandelen bio vers per productcategorie, België, in % van besteding, 2008-2012

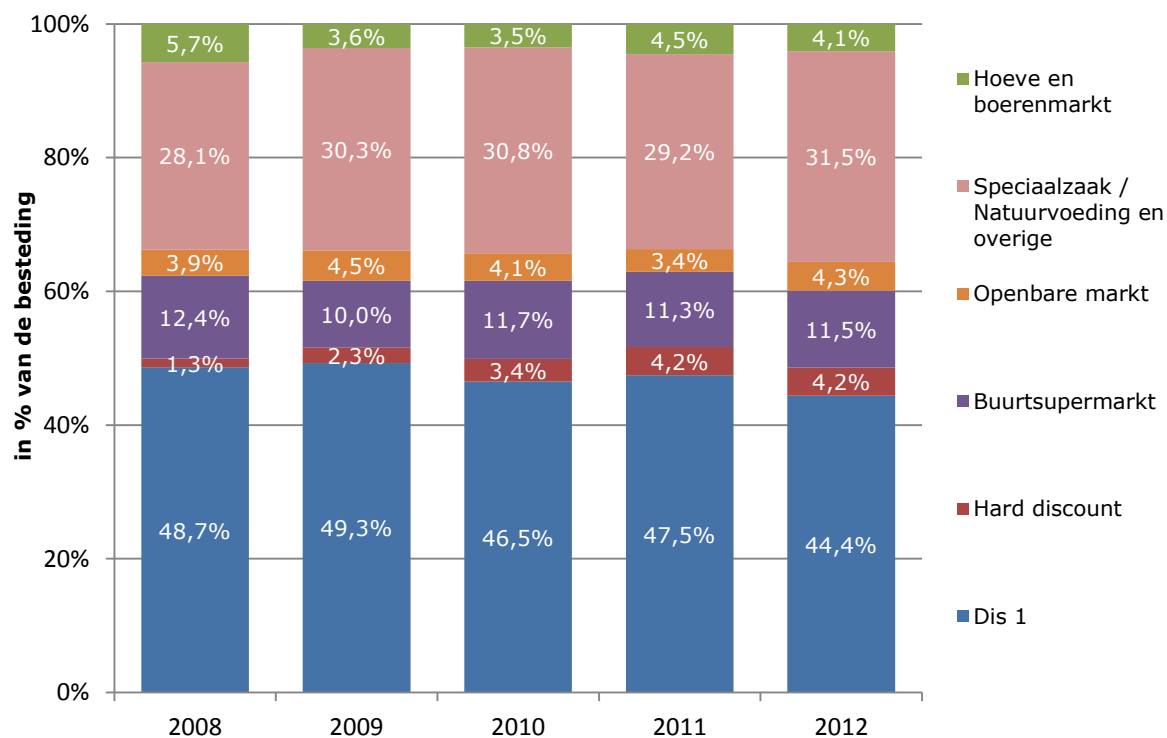

Bron: GfK PanelServices Benelux en LEI-panel 1991 (* gegevens incl. onbespoten groenten)

3 DISTRIBUTIEKANALEN

De klassieke supermarkt (Dis 1) is het grootste biokanaal met 44,4% van de markt, maar moet terrein prijsgeven aan de nummer twee: de 'speciaalzaak, natuurvoedingswinkel en overige', die met 31,5% marktaandeel fors groeien. De buurtsupermarkt is ook een groeier en staat op de derde plaats met 11,5%. De kleinere kanalen zoals hard discount en de rechtstreekse verkoop groeiden in 2011 maar stabiliseerden in 2012 en hebben elk ruim 4% van de bioverkoop in handen net zoals de openbare markt (figuur 19).

Figuur 19: distributiekanaal biologische voeding, België, % van de besteding, 2008-2012

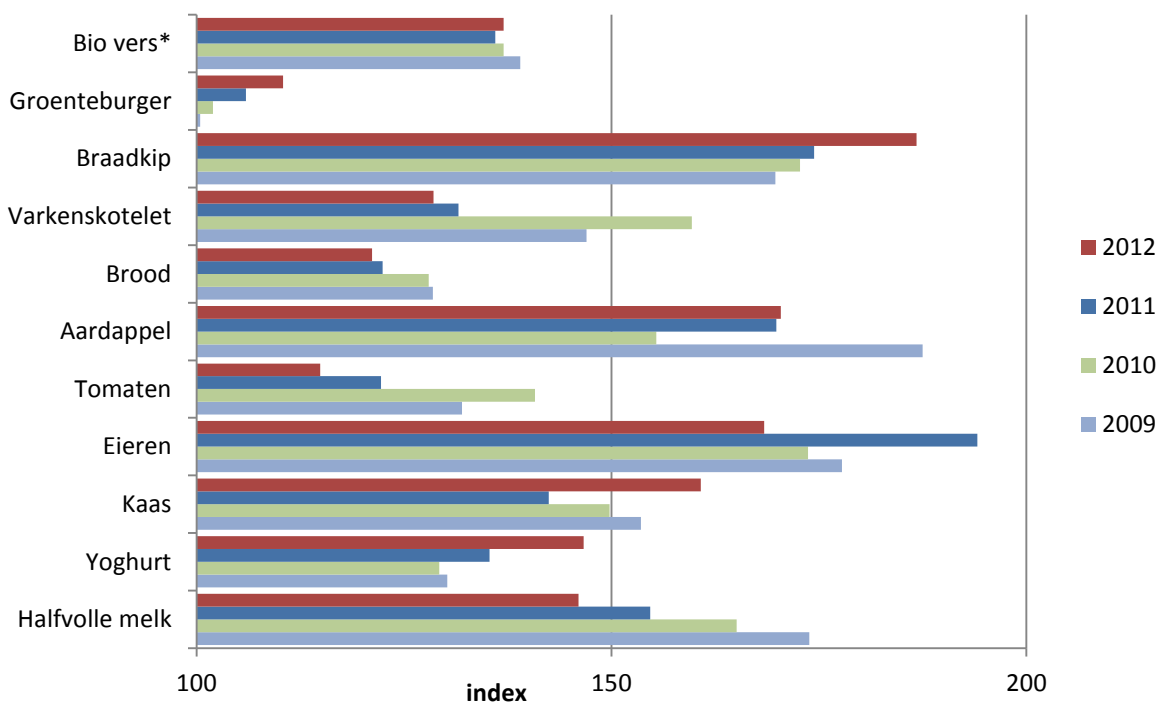

Bron: GfK Panelservices Benelux

4 CONSUMENTENPRIJS

Biologische versproducten waren in 2012 gemiddeld een derde duurder dan gangbare producten en dat prijsverschil blijft stabiel over de jaren heen. Het grootste verschil is er bij braadkip, eieren en aardappelen. Het kleinste prijsverschil is er bij biogroenteburgers. Ook de evolutie van het prijsverschil verschilt van product tot product. In het algemeen wordt het prijsverschil groter zoals voor groenteburgers, braadkip, kaas en yoghurt. Bij halfvolle melk, eieren, tomaten, brood en varkenskotelet wordt het prijsverschil echter kleiner over de jaren heen (figuur 20).

Figuur 20: prijsverschil bioproducten vs gangbaar equivalent, België, 2009-2012

Bron: GfK Panelservices Benelux

5 KORTEKETENVERKOOP VAN BIOPRODUCTEN

De verkoop via korte keten vindt steeds meer ingang in de biologische sector. Voor de landbouwer biedt rechtstreekse verkoop tal van voordelen: de landbouwer is zelf prijszetter, moet niet wachten op zijn inkomsten en kan bepaalde kosten zoals afzet, transport en bewaring besparen, wat ook in het voordeel van de consument speelt.

Inmiddels bestaat de korteketenverkoop onder diverse formules. Naast de klassieke thuisverkoop kan de boer ook op de wekelijkse markt gaan staan. De klant kan ook zelf komen plukken of intekenen bij voedselteams. Sommige landbouwers beschikken over een automaat. Volgens een recente enquête, uitgevoerd door het Departement Landbouw en Visserij in samenwerking met BioForum Vlaanderen bij de biologische landbouwers, verkoopt 44% van de biolandbouwers via de korte keten. De overige 56% verkoopt uitsluitend aan groothandel en/of distributie. In 2010 bracht korteketenverkoop 7,5 miljoen euro op, in 2011 was dat 8,8 miljoen euro, of 17% meer. Thuisverkoop is veruit het meest populaire korteketenkanaal met een aandeel van 63%. De thuisverkoop omvat niet alleen de klassieke winkel aan huis, maar ook webverkoop en verkoop via automaten. Groenteabonnementen worden populairder met een omzettoename van +78%, maar ook de markten doen het niet slecht met +44% omzet (tabel 13). 60% van de korteketenverkoop bestaat uit verse producten. Het aandeel eigen productie binnen de verkoop bedraagt 70%.

Tabel 13: raming van de bio-omzet (x1000 euro) uit de korteketenverkoop, Vlaanderen, 2010-2011

Verkoopkanaal (in euro)	2010	2011	Evolutie
thuisverkoop	4.762	5.577	+17%
markt	326	472	+44%
groenteabonnementen	1.313	2.337	+78%
voedselteams	142	165	+16%
geen detail	984	260	-
Totaal	7.527	8.811	+17%

Bron: Departement Landbouw en Visserij in samenwerking met BioForum Vlaanderen

BIJLAGE 1: BIOLOGISCHE AREALEN PER TEELT IN 2012

plantaardige productie	2012		totaal
	aantal hectare		
OPPERVLAKTES	IN OMSCHAKELING	BIOLOGISCH	
Akkerbouwgewassen	186,46	1.382,86	1.569,32
maïs (korrel, silo, suiker)	30,59	140,30	170,89
tarwe	13,60	31,59	45,19
wintergerst	0,93	8,42	9,35
zomergerst	3,35	43,03	46,38
rogge	2,60	34,73	37,33
snijrogge	0,00	1,78	1,78
haver	8,85	46,35	55,20
triticale	23,46	202,72	226,18
spelt	7,62	36,00	43,62
andere granen	2,73	45,65	48,38
boekweit	0,00	7,03	7,03
textielvlas	0,00	0,00	0,00
erwten (droog geoogst)	0,00	0,00	0,00
tuin- en veldbonen (droog geoogst)	0,00	0,61	0,61
zonnebloempitten	1,43	1,67	3,10
braak (faunabraak, spontane bedekking, poelen)	0,41	8,16	8,57
niet-bittere lupinen	0,00	0,98	0,98
vlinderbloemigen	0,00	1,07	1,07
niet-vlinderbloemige groenbemester	1,11	0,94	2,05
suikerbieten	0,00	0,22	0,22
voederbieten	3,69	14,19	17,88
klavers (grasklaver+klaver)	75,25	699,47	774,72
luzerne	0,72	19,45	20,17
voederwortelen	0,00	0,00	0,00
andere voedergewassen	8,55	5,03	13,58
hennep	0,00	5,01	5,01
hop	0,00	13,31	13,31
koolzaad	0,00	3,12	3,12
zaden	0,00	8,45	8,45
cichorei	0,00	3,58	3,58
niet-ingezaaid akkerland	1,57	0,00	1,57
Sierteelt	4,17	0,91	5,08
Weiland en bossen	1.007,19	1.487,86	2.495,05
permanent grasland	247,03	1.005,54	1.252,57
tijdelijk grasland	94,00	267,72	361,72
grassen (raaigras)	4,44	0,46	4,90
uitloop	0,46	1,44	1,90
boomkweek, bossen	11,80	1,31	13,11
gebieden met natuurwaarde	649,46	211,39	860,85
Groenten	29,73	432,78	462,51
groenten onder glas (totaal)	0,56	6,13	6,69
stengelgroenten	0,00	1,64	1,64
andere vollegrondsgroenten	8,95	9,09	18,04
aardappelen	15,79	80,64	96,43
bladgroenten	0,78	44,00	44,78
kolen	0,32	52,93	53,25
peulvruchten	0,00	6,92	6,92
witloof (incl. witloofwortelen)	0,00	4,05	4,05
ui-achtigen	0,00	7,76	7,76
wortelen en knollen	0,12	46,22	46,34
vruchtgroenten	0,00	57,43	57,43
asperge	0,00	6,43	6,43
champignons	0,00	0,11	0,11
kool en raapzaad	0,00	0,00	0,00
kruiden	0,21	20,04	20,25
andere groenten	3,00	89,39	92,39

Fruit	88,34	318,35	406,69
aardbeien	0,30	6,45	6,75
meerjarige fruitteelten	34,16	31,47	65,63
appelen	31,58	157,48	189,06
peren	10,53	47,54	58,07
kersen	3,03	17,71	20,74
pruimen	2,39	3,31	5,70
perziken	0,00	0,29	0,29
noten	0,00	0,06	0,06
kleinfruit (incl. bessen)	0,00	0,46	0,46
bessen	5,56	51,25	56,81
druiven	0,17	0,76	0,93
rabarber	0,00	1,57	1,57
andere eenjarige fruitteelten	0,62	0,00	0,62
Totaal	1.315,89	3.622,76	4.938,65

Bron: Departement Landbouw en Visserij

FIGUREN

Figuur 1: biologisch areaal (in omschakeling+biologisch) in de EU-27, in hectare (linker-as) en in procentueel aandeel biologisch areaal in totaal landbouwareaal (rechter-as), 2005-2011	5
Figuur 2: evolutie van het biologisch areaal, aantal producenten, aantal andere marktdeelnemers en aandeel van het areaal omschakeling, Vlaanderen, 2003-2012.....	10
Figuur 3: aantal instappers in jaar X, aantal overgebleven instappers in 2012 van instappers in jaar X en aandeel van de blijvers van jaar X in 2012, Vlaanderen, 2012.....	11
Figuur 4: aandeel van het biologisch areaal van de Vlaamse biobedrijven opgesplitst volgens volledig bio, overwegend bio en overwegend gangbaar, 2012	13
Figuur 5: aantal biobedrijven (rechter-as) en biologisch areaal (linker-as), opgedeeld naar grootte van het bedrijf, 2012	14
Figuur 6: evolutie van de gangbare (Milcobel) en biologische melkprijs (Biomelk Vlaanderen), euro per 100 liter, 2002-2012.....	16
Figuur 7: evolutie van de prijs van gangbare en biologische witloof, euro per kilo, 2007-2012	17
Figuur 8: evolutie van de prijs van gangbare en biologische prei, in euro per kilo, 2007-2012.....	17
Figuur 9: evolutie van de prijs van gangbare en biologische wortelen, euro per kilo, 2007-2012.....	18
Figuur 10: evolutie van de prijs voor gangbare en biologische appels en peren, euro per kg, 2006-2012.....	19
Figuur 11: evolutie van de overheidsuitgaven, Vlaanderen (excl. indirect IWT-onderzoek), euro, 2000-2012 ..	20
Figuur 12: evolutie van het aantal producenten onder controle, het areaal onder controle, het areaal met steun (*) (linker-as) en de betalingen hectaresteen (rechter-as), per campagnejaar, Vlaanderen, 1994-2012	22
Figuur 13: totale besteding aan biologische producten (voeding, drogmetica en non-food) door de Belgische gezinnen, miljoen euro, 2001-2012	25
Figuur 14: bestedingen biovoeding per categorie in België, in miljoen euro, 2008-2012.....	26
Figuur 15: aandeel per categorie binnen verse biovoeding in België, 2012.....	27
Figuur 16: percentage kopers van enkele bio-verscategorieën in België, 2005-2012	28
Figuur 17: besteding bio vers per categorie in België, euro per capita op totale bevolking, 2008-2012	29
Figuur 18: evolutie marktaandeel bio vers per productcategorie, België, in % van besteding, 2008-2012.....	29
Figuur 19: distributiekanaal biologische voeding, België, % van de besteding, 2008-2012	30
Figuur 20: prijsverschil bioproducten vs gangbaar equivalent, België, 2009-2012	31

TABELLEN

Tabel 1: omzet bio per productcategorie, Nederland, 2010-2011	7
Tabel 2: omzetten per distributiekanaal in het Verenigd Koninkrijk, miljoen pond, 2010-2011.....	8
Tabel 3: evolutie van het aantal bedrijven en het biologisch areaal in Duitsland, 2000-2011	9
Tabel 4: aantal biologische producenten onder controle, Vlaanderen, 2012	11
Tabel 5: aantallen marktdeelnemers onder controle (exclusief producenten), Vlaanderen, 2008-2012	12
Tabel 6: areaal in omschakeling, biologisch en totaal, Vlaanderen, in hectare, 2012	13
Tabel 7: evolutie van het aantal biologisch gehouden dieren en aantal GVE, 2008-2012, Vlaanderen + aandeel in de totale Vlaamse veestapel (2012)	15
Tabel 8:overzicht van de betalingen voor de biologische landbouw, opgedeeld naar doelstelling in het strategisch plan, Vlaanderen, in euro, 2009-2012.....	21
Tabel 9: verdeling van de uitbetaalde hectaresteen over de teeltgroepen en de steungroepen, euro per hectare, campagnejaar 2011	21
Tabel 10: betalingen voor de diverse onderzoeksprojecten voor de biologische sector met overheidsmiddelen, per financieringsbron, 2012, Vlaanderen.....	23
Tabel 11: aantal uitgevoerde controles, 2012.....	24

Tabel 12: marktaandeel bio per levensfase in België, in procentueel aandeel bio in totale voedselbesteding, 2008-2012.....	28
Tabel 13: raming van de bio-omzet (x1000 euro) uit de korteketenverkoop, Vlaanderen, 2010-2011	32

BRONNEN

Agence Bio (2012), "L'agriculture bio en France: une alternative qui prend de l'ampleur"

Agence Bio (2012), "La consommation de produits biologiques", 2012

Bio-Actief 18, "Bio wat kost dat?", december 2012

Bionext, jaarverslag 2011

Boer & Tuinder n°35, "Wachten op betere melkprijzen", 31 augustus 2012

BÖLW, (2012) "Die Bio-Branche in 2012"

Der ökologische Landbau in Deutschland, www.bmelv.de

Eos Magazine n°12, "To bio or not to bio?", december 2012

Koopmans C.J., Van Veluw K., Wijnandts F.G. (2011), "Participatieve ontwikkeling: samenwerking in een vraaggestuurde context van de biologische landbouw"

Management & Techniek, "Dossier omschakelen naar biologische landbouw: meer structuur in de grond dankzij bioteelt", 23 maart 2012

Ministère de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche, de la Ruralité et de l'Aménagement du Territoire (2011), "Agriculture biologique: horizon 2020"

Ministerie van Economische Zaken (2012), Landbouw en Innovatie, "Monitor Duurzaam voedsel 2011", blz.21-31

Samborski V. (november 2012), "Interne nota resultaten enquête biologische sector"

Soil Association (2013), "Organic Market Report 2012"

VILT, "Milcobel is Kop van Jut voor lage Belgische melkprijs", 31 augustus 2012